URKUNDEN NR 8
Red. Karin Snellman

Källserie utg. av Forskningsarkivet
vid Umeå Universitet
ISSN 0284 - 2734

1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS

ENKÄT

Svaren från lappmarksförsamlingarna

UTG. AV DANIEL LINDMARK

FORSKNINGSARKIVET
BOX 1441
901 24 UMEÅ Tel. 090/166571

OKTOBER 1988

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD av Egil Johansson.....II

1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT
En presentation av Daniel Lindmark.....III
1. Bakgrund.....III
2. Uppfostringskommittén 1812.....III
3. Uppfostringskommitténs enkät 1813.....IV
4. Utgivet källmaterial.....IV
5. Uppfostringskommittén i litteraturen.....V
6. Kommentarer till utgåvan.....VII
REFERENSER.....VIII

SVAREN FRÅN LAPPMARKSFÖRSAMLINGARNA.....1
Förteckning över lappmarkspastoraten.....1
1-2. Åsele pastorat (med Vilhelmina).....2
Åsele lappskola.....2
Åsele och Vilhelmina församling.....7
Bilagor.....8
A. Instruktionen för lappskolorna.....8
B. Åsele skolräkningar.....15
C. Lappskolestaten.....16
D. Utdrag ur Härnösands konsistoriums cirkulär nr 152 26/5 1802.....17
E. Statskontorets svar 1/3 1750 på landshövdingens brev om behållen kronotiondespannmål..18
F. Utdrag ur riksdagens skrivelse till Kungl Maj:t 21/6 1762.....18
G. Utdrag ur landshövdingens stadfästelse 2/12 1805 av Åsele skolbords avvittring.....19
H. Utdrag ur Direktionens över Lappmarkens ecklesiastikverk skrivelse till Härnösands konsistorium 11/11 1747.....20
3. Dorotea pastorat.....21
4. Fredrika pastorat.....23
Bilaga. Utdrag ur sockenstämmoprotokoll 7/2 1813..24
5. Lycksele pastorat.....25
7. Arjeplogs pastorat.....28
Bilagor.....30
(Instruktionen för lappskolorna, se sidorna 8-14)
Härnösands konsistoriums cirkulär nr 152.....30
8. Jokkmokks pastorat.....31
Jokkmokks lappskola.....31
Jokkmokks kateketskola.....34
Bilagor.....36
Jokkmokks skolräkningar.....36
(Instruktionen för lappskolorna, se sidorna 8-14)
(Lappskolestaten, se sidan 17)
9. Gellivare pastorat.....37
10. Jukkasjärvi pastorat.....38
12. Föllinge pastorat.....40

BILAGOR
Bilaga 1. Uppfostringskommitténs cirkulär till konsistorierna 3/4 1813.....42
Bilaga 2. Härnösands konsistoriums cirkulär nr 248 29/6 1813.....44
Bilaga 3. Frågeschema nr 3.....45
Bilaga 4. Frågeschema nr 4.....48
Bilaga 5. Härnösands konsistoriums memorial 11/5 1814 50

FÖRORD

Forskningsarkivet i Umeå har som uppgift att skapa bättre tillgång till källmaterial från våra arkiv för forskningen och utbildningen vid universitetet. I sina nyöppnade lokaler hyser arkivet ett referensbibliotek med bl a arkivförteckningar från våra större arkiv, en forskarsal med mikrofilmat material från SVAR, Svensk arkivinformation, tillgång till universitetets handskriftssamlingar samt tillgång till vissa databurna källmaterial. Dessutom samverkar arkivet med pågående forskningsprojekt med anknytning till Forskningsarkivets syfte och material.

Ett viktigt inslag i arbetsuppgifterna är även att genom publikationer presentera källmaterial för en större skara forskare och intresserade. Därför har skriftserien URKUNDEN startat med utgivning av hittills otryckt och svåråtkomligt källmaterial från arkiven. Ett sådant källmaterial med stort intresse både för forskningen och för en bredare allmänhet är den här presenterade sviten av enkätsvar från det odelade Härnösands stift angående skolor och barnaundervisning omkring 1813. Materialet har publicerats landskapsvis i fyra häften (nr 2-5) för landsförsamlingarna och i ett femte häfte (nr 6) för skolorna i de tre västerbottniska städerna Luleå, Piteå och Umeå. Här utges nu svaren från lappmarkspastoraten i volym nr 8.

Det är min förhoppning att dessa aktstycken från tiden före folkskolan skall skapa frågor och intresse inför gångna tiders livsvillkor i hem, skola och församling.

Egil Johansson

1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT

En presentation

1. Bakgrund

När 1724 års skolordning ersattes av en ny år 1807, hade den under lång tid varit utsatt för kritik. Den nya skolordningen, som bättre skulle svara mot tidens krav, antogs på prov i fem år, varefter den skulle utvärderas. Skolordningen visade sig emellertid tämligen väl ansluta till den rådande traditionen, varför den omedelbart blev föremål för skarp kritik. Det mest kända exemplet torde vara norrköpingsrektorn G A Silverstolpes memorial vid riksdagen 1809/10. I detta kritiserade han det rådande utbildningsväsendets otidsenlighet och odemokratiska struktur. Läroverken karaktäriserade han som prästseminarier och att de ofrälse ståndens uppfostran försummades fann han orimligt. Silverstolpe förespråkade en på förståndsodling inriktad, allmän och offentlig undervisning även för de ofrälse stånden och ville hänskjuta hela frågan till ett särskilt utskott.

Även yttre händelser bidrog till att blåsa liv i den pedagogiska debatten. 1809 års regeringsform väckte förhoppningar om de ofrälse ståndens ökande inflytande, medan förlusten av Finland samma år tände nationella känslor och reste krav på nationell samling. På det pedagogiska området tog sig den nya situationen uttryck i krav på undervisningsväsendets reformerande. Här var det fr a två slags argument som gjorde sig gällande: demokratiska och nationella, vilka f ö ofta kom att kopplas samman. Varje folkklass hade rätt till den utbildning som svarade mot den enskildes behov och som kunde göra honom till en god medborgare. Okunnighet å andra sidan utgjorde ett hinder för utvecklandet av nationell samhörighetskänsla.

2. Uppfostringskommittén 1812

Kraven på undervisningsväsendets reformering ledde till att en uppfostringskommitté tillsattes 1812. Denna fick till uppgift att utreda bl a Silverstolpes reformförslag samt föreslå förbättringar inom hela undervisningssystemet, från folkundervisningen till läroverken. Ärkebiskopen J A Lindblom ledde kommittén, som räknade 14 ledamöter. Av dessa var 5 ämbetsmän, 3 prästmän, 4 universitetsmän och 2 skolmän. Dessutom knöts till kommittén ett antal korresponderande och adjungerade experter, inte minst skolmän. De ledamöter som kom att göra bestående arbetsinsatser inom kommittén var fr a Carl Gustaf von Brinkman, bröderna Axel Gabriel och Gustaf Abraham Silverstolpe, Carl von Rosenstein, Nils Johan Bergsten och Axel Fryxell.

I den samtida debatten liksom inom kommittén fanns till en början stöd för införande av en mer allmän folkskola, men med tiden svängde opinionen inom kommittén mot en konservativ, nyromantiskt färgad ståndpunkt. Nationalbildningen hade mer med religion och tradition att skaffa än med vetenskap. En folkundervisning som stod på vetenskaplig grund hotade att resultera i halvbildning, och halvbildade människor vore en större olycka för samhället än obildade. De förra kunde näm-

ligen bringas till missnöje med den egna situationen och därmed lättare falla offer för upproriska idéer. Följden blev att kommittén aldrig lade fram något förslag om allmän folkskola. Först efter kungliga påstötningar lämnades 1825 ett förslag om folkundervisningens ordnande. Efter en inledande inventering av de olika förekommande skoltyperna, fastslår kommittén som sin uppfattning att eventuella sockenskolor är en kommunal angelägenhet, varför staten varken ekonomiskt eller med skolordning skall reglera denna verksamhet. Däremot finner sig kommittén föranlåten att rekommendera lämpliga läroämnen för olika skoltyper, lokalt utformade skolinstruktioner samt den alltmer utbredda växelundervisningsmetoden. Därmed fick det etablerade systemet med hemundervisning och på frivillig basis upprättade socken- och stadsskolor fortsätta. Kommittén koncentrerade sig i stället på de högre skolstadierna. För dessa stadier utarbetade kommittén ett förslag till skolordning som publicerades 1817, för att efter justeringar fastställas 1820. Liksom 1807 års skolordning var denna en kompromissprodukt som omedelbart utsattes för kritik, och redan 1825 började en ny uppfostringskommitté sitt arbete.

3. Uppfostringskommitténs enkät 1813

Redan i början av sin verksamhet genomförde 1812 års kommitté en riksomfattande enkät för att skapa sig en uppfattning om undervisningsväsendets faktiska tillstånd. Den 3 april 1813 skickade uppfostringskommittén ut ett cirkulär till konsistorierna med begäran om uppgifter om "så väl offentelige Läroverk, som de serskilda inrättningar til upfostran och undervisning, hvilka å hvarje ort kunna vara stiftade" (bilaga 1, s 42). Uppgifterna skulle lämnas enligt fyra bilagda frågeformulär. Dessa vidarebefordrades den 29 juni tillsammans med ett cirkulär från Härnösands konsistorium (bilaga 2, s 44) på följande sätt: frågeschema 2 till alla trivial- och stadsskolorors inspektorer, schema 3 till alla stadskyrkoherdar eller andra med inseende över skolor (bilaga 3, s 45) samt schema 4 till alla kontraktsprostar på landet (bilaga 4, s 48). Schema 1 avsåg gymnasiet och skulle besvaras av konsistorium. Svar skulle insändas till konsistorium före årets utgång. Det är alltså svaren på frågeschema 3 och 4 från lappmarkspastoraten som nu för första gången publiceras i URKUNDEN.

4. Utgivet källmaterial

Sedan 1812 års uppfostringskommitté blivit tillsatt i januari 1812, anhöll urtima riksdagen i Örebro samma år i en underdånig skrivelse den 29 juli hos Kungl. Maj:t om tryckning av uppfostringskommitténs protokoll. Denna publicitet skulle kunna bidraga till ett öppnare debattklimat, förhindra individuella aktioner och därigenom befrämja kommitténs arbete. Kungl. Maj:t tillmötesgick önskemålen så till vida att kommittén skulle till trycket befordra sådant material som borde göras allmänt känt och tillgängligt. Intentionerna kom dock inte att förverkligas längre än till den Berättelse Af Kongl. Uppfostrings-Comitén som utkom 1813. Huvuddelen av det enorma material som kommittén samlade på sig kom således att förbli otryckt. Det övertogs av 1825 års stora undervisningskommitté, "snillekommittén", och förvaras idag på Riksarkivet.

Mindre delar av utredningsmaterialet har dock på enskilt initiativ blivit publicerat. Det rör sig i första hand om svar på uppfostringskommitténs enkät 1813 som B. Rud. Hall utgivit i serien Årsböcker i svensk undervisningshistoria (ÅSU). I ÅSU 44 har enkätsvaren rörande Brändströmska privatskolan i Gävle tryckts, liksom ytterligare ett par handlingar där ärenden med anknytning till denna skola underställts uppfostringskommitténs bedömning. Ett något rikare urval är publicerat i ÅSU 45-46, där kommitténs cirkulär till samtliga konsistorier angående enkäten 1813, frågeformulären, Göteborgs konsistoriums memorial över enkätsvaren, slutbetänkandet om folkundervisningen 1825 och några konsistoriers utlåtande däröver står att läsa. Även annat källmaterial som härrör från ledamöterna av uppfostringskommittén finns utgivet av Hall i ÅSU 18, bl a Silverstolpes memorial. Skolordningarna från 1807 och 1820 är tryckta i ÅSU 7 respektive 9. Huvuddelen av uppfostringskommitténs material har dock aldrig blivit publicerat. Sedan 1987 pågår emellertid utgivning av enkätsvaren från det odelade Härnösands stift i källserien URKUNDEN (2-6), som utges av Forskningsarkivet vid Umeå universitet.

5. Uppfostringskommittén i litteraturen

1812 års uppfostringskommitté behandlas mer eller mindre översiktligt i ett antal verk av handbokskaraktär. Till denna kategori kan räknas Brandell 1934 och Landquist - Husén 1969. De handböcker som ägnar uppfostringskommittén ett större utrymme är framförallt Torpson 1888, Westling 1900 och Aquilonius 1942. Eftersom dessa i första hand söker teckna folkundervisningens och isynnerhet folkskolans historia, läggs tyngdpunkten i framställningen på vad uppfostringskommitténs enkät och förslag samt yttrandena däröver har att säga om folkundervisningens tillstånd 1813/14. Inte desto mindre sätter fr a Aquilonius (1942) in kommitténs verksamhet och de framförda åsikterna i ett såväl politiskt som idéhistoriskt sammanhang. Som det mest bestående värdet hos Torpson 1888, Westling 1900 och Aquilonius 1942 framstår de förhållandevis utförliga referaten av enkätsvar och konsistoriememorial.

I sin undersökning av "Kyrka och skola i Sverige under 1800-talet" ägnar Rodhe (1908) uppfostringskommitténs verksamhet relativt stor uppmärksamhet. Här skildras företrädesvis brytningarna mellan de olika idé- och intresseriktningar som ville forma det framtida skolsystemet. Tyngdpunkten är förlagd till frågan om teologins ställning, skolans sekularisering.

Titeln på Sjöstrands (1965) omfattande verk "Pedagogikens historia" antyder en bestämd utgångspunkt. Här är det i främsta rummet den pedagogiska debatten och de faktiska ingripandena på det pedgogiska området som står i fokus för framställningen. Uppfostringskommittén behandlas därför, liksom hos Rodhe 1908, utifrån dess ställning i den pedagogiska idéutvecklingen. Till skillnad från denne har Sjöstrand även en ambition att sätta in sitt undersökningsobjekt i ett mera allmänt ideologiskt, socialt och politiskt sammanhang.

Ytterligare verk med liknande utgångspunkter har publicerats av Agrell (1960), Larsson (1946), Niléhn (1975) och Askeberg (1976). De tre förstnämnda tar främst sikte på den pedagogis-

ka debatten, medan den senare mera inriktar sin utförliga framställning på kommitténs arbete och dess faktiska resultat. En mer begränsad inriktning har Ohlsons (1945, 1946) uppsatser om uppfostringskommitténs tillkomst, som i huvudsak söker kartlägga G A Silverstolpes roll i det spelet.

Mera i förbigående tas uppfostringskommittén upp till behandling i arbeten av biografisk eller metodhistorisk karaktär. Inte desto mindre kan sådana infallsvinklar avkasta viktiga resultat för förståelsen av uppfostringskommittén och dess arbete. Som exempel på ett metodhistoriskt arbete med anknytning till kommittén kan nämnas Nordins (1973) "Växelundervisningens allmänna utveckling och dess utformning i Sverige till omkring 1830". Växelundervisningen rekommenderas ju till allmänt bruk i kommitténs betänkande om folkundervisningen 1825.

Framstående personer med anknytning till uppfostringskommittén har ägnats omfattande undersökningar av mer eller mindre biografisk karaktär. Till denna kategori kan räknas arbeten av Cavonius - Sjöstrand - Wiberg (1966) och Wiberg (1950). Dessa verk berör de aktuella personernas inställning till och agerande i de pedagogiska frågorna.

Flera arbeten som har tyngdpunkten förlagd till senare tidsperioder kan i sin bakgrundsteckning ta upp 1812 års uppfostringskommitté till behandling. Så är fallet med t ex Wennås' (1966) avhandling om läroverken och latinväldet och Islings (1980) avhandling om kampen för en demokratisk skola.

Som framgått av den kortfattade litteraturöversikten har det vetenskapliga intresset oftast riktats mot verksamheten och åsiktsbrytningarna inom uppfostringskommittén samt till de förslag och reformer som blev resultatet därav. Till undantagen hör de framställningar som utnyttjar det av kommittén insamlade källmaterialet till att kartlägga folkundervisningens tillstånd. I detta avseende intar Torpson 1888, Westling 1900 och Aquilonius 1942 något av en särställning. Deras analys är dock tämligen begränsad: i huvudsak rör det sig om referat och smärre sammanställningar. För Jämtlands och Härjedalens del finns en motsvarande översikt av Sehlin (1928) som förtjänar att omnämnas.

Under Egil Johanssons handledarskap och under användning av metoder som utvecklats av honom har pedagogikstudenter vid Umeå universitet undersökt folkundervisningen kring 1812 i ett begränsat antal socknar. Därvid har man nyttjat såväl husförhörslängdernas uppgifter som uppfostringskommitténs enkätsvar. Uppsatserna av Andersson - Hoas (1971), Martinsson (1971) och Sjöström (1971) visar god överensstämmelse mellan de båda källmaterialens uppgifter. Genomgående poängteras även uniciteten i enkätmaterialet: ett rikstäckande material som med många variabler speglar alfabetiseringsprocessen 30 år före folkskolestadgan. Johansson (1973) betraktar i sitt forskningsprogram om "Läskunnighet och folkundervisning" 1813 års enkät som ett viktigt källmaterial genom att det tillsammans med samtidiga husförhörslängder ger "en god belysning av folkundervisningens tillstånd vid en bestämd tidsperiod" (s 96). Fr o m 1988 finansierar Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) ett projekt under Egil Johanssons ledning, som skall bearbeta enkätsvaren från hela landet. De

första resultaten avser barnaundervisningen i det odelade Härnösands stift och föreligger i Lindmark 1988.

6. Kommentarer till utgåvan

Enkätsvaren från Härnösands stift förvaras i Riksarkivet under följande beteckning: Uppfostringskommittén 1812 : Uppgifter från konsistorierna : Kalmar, Karlstad, Härnösand, Visby (Volym E II b:6). Bandet omfattar 1100 sidor, varav sidorna 523-900 härrör från Härnösands stift. Denna del inleds med konsistoriets memorial (bilaga 5, s 50), varefter enkätsvaren följer. Svaren från lappmarksförsamlingarna upptar sidorna 627-712. Förutom enkätsvaren publiceras även uppfostringskommitténs cirkulär till samtliga konsistorier (bilaga 1, s 42) och Härnösands konsistoriums cirkulär angående enkäten (bilaga 2, s 44) med aktuella frågescheman (bilaga 3, s 45, och bilaga 4, s 48). Det memorial som enligt kommittén skulle åtfölja enkätsvaren utgör slutligen bilaga 5 (s 50).

Från två av lappmarkspastoraten, Arvidsjaur och Enontekis, saknas svar på enkäten. I det förra fallet torde detta ha att göra med kyrkoherdens dokumenterade oduglighet (Bygdén I:102), i det senare med vakansen inför pastoratets reglering efter delningen 1809 (Bygdén II:62; jfr även Lindmark 1988, not 6). Svaret från det nybildade Vilhelmina pastorat har lämnats av pastor i Åsele (se s 9 nedan). Huvuddelen av svaren följer frågeschema 4, medan några utgår från schema 3 (se s 51 nedan och Lindmark 1988, not 27). Ett par handlingar, instruktionen för lappskolorna och lappskolestaten, förekommer som bilagor till flera enkätsvar; här återges dessa endast i åseleversionen. Instruktionen har dock kompletterats med en översättning av det latinska edsformulär som föreligger i svaret från Jokkmokk. (I Haller 1896:148-155 finns hela instruktionen tryckt med eden i dess latinska språkdräkt.)

Handskriftens paginering återges i utgåvan i övre högra hörnet på första sidan av varje enkätsvar, liksom på varje ny handling. Även pastoratens numrering härrör från handskriften; endast rubriker är tillfogade i efterhand. Styckeindelning och stavning följer likaså handskriften, medan förkortningar som markerats med understrykning (med undantag för ǫ) återges med kolon i utgåvan (ex: el$\underline{r}$ återges el:r).

Umeå i oktober 1988
Daniel Lindmark

REFERENSER

Agrell, J, Den pedagogiska debatten i Sverige 1807-1820. (Pedagogisk tidskrift 1960, s 11-24). Uppsala 1960.

Andersson, Y - Hoas, H, Den gotländska folkundervisningen. Inventering av husförhörslängder 1688-1899, studium av svaren till uppfostringskommitténs enkät 1813, intensivstudie av tre socknar. (Fyrabetygsuppsats, Pedagogiska institutionen, Umeå universitet). Umeå 1971.

Aquilonius, K, se Svenska folkskolans historia.

Askeberg, S, Pedagogisk reformverksamhet. Ett bidrag till den svenska skolpolitikens historia 1810-1825. (ÅSU 135). Sthlm 1976.

Berättelse Af Kongl. Uppfostrings-Comitén, Första Häftet, Innefattande Dess Inrättning och Föremål, samt Den Plan som blifvit fattad, och de Anstalter som sedan dess tillförordnande blifvit vidtagne I afseende på Allmänna Uppfostringens och Undervisningens förbättrande. Stockholm, Tryckt i Kongl. Tryckeriet, 1813.

Brandell, G, Uppfostrans historia. Sthlm 1934.

Bygdén, L, Hernösands stifts herdaminne. Bidrag till kännedomen om prästerskap och kyrkliga förhållanden till tiden omkring Luleå stifts utbrytning, I-II. Uppsala och Sthlm 1923.

Cavonius, G, - Sjöstrand, W - Wiberg, A, Esaias Tegnérs och Erik Gustaf Geijers inställning till folkskola och folkupplysning. (ÅSU 106). Sthlm 1966.

Haller, E, Svenska kyrkans mission i Lappmarken under frihetstiden. Sthlm 1896.

Isling, Å, Kampen för och mot en demokratisk skola. 1. Samhällsstruktur och skolorganisation. (Pedagogiska skrifter 262; Sober-dokumentation 11). Sthlm 1980.

Johansson, E, Läskunnighet och folkundervisning i Sverige. Ett forskningsfält och dess möjligheter. (HT 1973:1, s 92-107). Sthlm 1973.

Landquist, J - Husén, T, Pedagogikens historia. Lund 1969.

Larsson, K, Reformtankar i svensk skolpolitik 1809-1820. (Pedagogisk tidskrift 1946, s 179-196). Uppsala 1946.

Lindmark, D, Barnaundervisningen i Härnösands stift speglad i uppfostringskommitténs enkät 1813. (Scriptum 2). Umeå 1988.

Martinsson, G, Folkundervisningen omkring 1812. Undersökning av 1812 års uppfostringskommittés enkätmaterial för Medelpad och husförhörslängderna för Sundsvalls stad. (3-betygsuppsats, Pedagogiska institutionen, Umeå universitet). Umeå 1971.

Niléhn, L H, Nyhumanism och medborgarfostran. Åsikter om läroverkets målsättning 1820-1880. Lund 1975.

Nordin, T, Växelundervisningens allmänna utveckling och dess utformning i Sverige till omkring 1830. (ÅSU 130). Sthlm 1973.

Ohlson, N G, Hur 1812 års uppfostringskommitté rekryterades. (Rostads elevförbunds årsskrift 1946, s 73-81). Kalmar 1946.

Ohlson, N G, Kring tillkomsten av 1812 års uppfostringskommitté. (Bilaga till Vasa realskolas årsredogörelse 1944/45). Sthlm 1945.

Rodhe, E, Kyrka och skola i Sverige under 1800-talet, I. (LUÅ N. F. Afd 1. Bd 3:3). Lund 1908.

Sehlin, C, Folkundervisningen i Jämtland och Härjedalen intill 1842. (Jämtländska studier. Festskrift till Eric Festin. Fornvårdaren II:2-3, s 249-262). Östersund 1928.

Sjöstrand, W, Pedagogikens historia, III:2. Utvecklingen i Sverige under tiden 1809-1820. Lund 1965.

Sjöström, R, Folkundervisningen omkring 1812. Undersökning av 1812 års uppfostringskommittés enkätmaterial för södra Västerbotten och husförhörslängderna för Nordmalings socken. (3-betygsuppsats, Pedagogiska institutionen, Umeå universitet). Umeå 1971.

Svenska folkskolans historia. Utgiven av Centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärarförening under redaktion av Viktor Fredriksson.
II. Aquilonius, K, Det svenska folkundervisningsväsendet 1809-60. Sthlm 1942.

Torpson, N, Svenska folkundervisningens utveckling från reformationen till 1842. Sthlm 1888.

Wennås, O, Striden om latinväldet. Idéer och intressen i svensk skolpolitik under 1800-talet. (Skrifter utgivna av statsvetenskapliga föreningen i Uppsala XLV). Uppsala 1966.

Westling, B G W, Hufvuddragen af den svenska folkundervisningens historia. Sthlm 1900.

Wiberg, A, Carl Ulric Broocman. (ÅSU 77-78). Sthlm 1950.

Årsböcker i svensk undervisningshistoria (ÅSU)
7. 1693, 1724 och 1807 års skolordningar. Utg. av B R Hall. Lund 1922.
9. 1820 års skolordning. Utg. av B R Hall. Lund 1924.
18. Agardh, Bergman, Broocman, Fryxell, Silverstolpe. Tidiga enhetsskoletankar. Utg. av B R Hall. Lund 1928.
44. Manliga privatläroverk. Pedagogiska källskrifter VI. Utg. av B R Hall. Lund 1935.
45-46. Folkpedagogiska utlåtanden. Pedagogiska källskrifter X. Utg. av B R Hall. Lund 1935.
77-78. Wiberg, A, Carl Ulric Broocman. Sthlm 1950.

106. Cavonius, G - Sjöstrand, W - Wiberg, A, Esaias Tegnérs och Erik Gustaf Geijers inställning till folkskola och folkupplysning. Sthlm 1966.
130. Nordin, T, Växelundervisningens allmänna utveckling och dess utformning i Sverige till omkring 1830. Sthlm 1973.
135. Askeberg, S, Pedagogisk reformverksamhet. Ett bidrag till den svenska skolpolitikens historia 1810-1825. Sthlm 1976.

SVAREN FRÅN LAPPMARKS-FÖRSAMLINGARNA

627

Förtekning öfver de under Hernösands Stift lydande Lappmarks Pastorat.

I. Under Ångermanlands Norra Contract.

1. Åsele.
2. Wilhelmina.
3. Dorothea.
4. Fredrica.

II. Under Westerbottens Första Contract.

5. Lycksele med Sorsele.

III. Under Westerbottens Andra Contract.

6. Arvidsjaur.
7. Arjeplog.

IV. Under Westerbottens Tredje Contract

8. Jockmock med Quickjock.
9. Gellivara.

V. Under Westerbottens Fjerde Contract.

10. Jukkasjærvi.
11. Enontekis.

VI. Under Jemtlands Norra Contract.

12. Fölinge med Hotagens och Frostvikens Capell.

Åsele pastorat (med Vilhelmina)

Åsele lappskola

№ 1 & 2. 629

BERÄTTELSE.

Om Undervisnings-anstalterne i Åsele Lappmarks Pastorat.

Till ödmjukaste följe af Högl Kongl Uppfostrings-Comiténs infordrade Uppgifter.

Under någon af de benämningar hwilka i Schema № 3 förekomma, finnes här ingen annan Skolinrättning, än en Lapsk Pedagogi-Skola, om hwilken följande i djupaste ödmjukhet.

A. I afseende på Inrättningen

1º Denne Skolas egenteliga föremål är att lära Lapparnas Barn läsa i bok och förswarligt känna sin kristendom, samt tilldana Lappske Catecheter.

2º Började enligt Bilagan Littera A, i Januarii 1732, är inrättad på Kron-stat, och stiftad på 1720-talet.

3º År och dag på det publika förordnandet, kan icke här bestämt uppgifwas, då sådant ibland Skolans Acter och Handlingar saknas. Af Wilskmans Ecclesiastikwerk pag. 399, kan dock slutas dertill, hwarest om Lappmarken dessa verba formalia: "Förutan Scholarne å Umeå och Lyckselå, skall wid hwarje hufwudKyrka en Schola uppbyggas så att de blifwa 7 till antalet." hwarwid nedanföre citeres d. 3 Oct. 1723 Kongl Majs:ts förordning. Af Bilagan Litt. B, ses ock, det någon början till första Skol-husets uppförande på detta ställe, blifwit gord 1725, och af Litt. C att Staten för hwarje Lapp-Skola, utom den i Lycksele, blifwit d. 9 Sept. 1729 Regaliter stadfästad.

4:de Mom. af Schema № 3, kan icke här annorlunda beswaras än såsom nästföregående.

5º Fonden till Skolans underhållande, är af allmänna medel för Lappmarks Ecclesiastik-Werket anslagne. Nuwarande förbättrade LappSkole-stat af år 1802, är att inhämta af Litt.D, hwilken jämförd med förenämnde 1729 års stat och närwarande tidspriser, i det närmaste utwisar beloppet på Skolans ordinarie inkomster och utgifter. Ehuru enligt berörde förbättrade stat af år 1802, penningar bestås till inköp af 56 tunnor korn efter Markegångspris, är dock, förmodeligen för andre dispositioner, icke wanligt få inlösa större qvantum, än circa 40 tunnor, hwilket öfwerenstämmer, med hwad Högl Kongl StadsContoret Litt. E beviljat. Någon extra ordinarie tillgång för Skolan, gifwes icke om icke dertill kan räknas, hwad af Ecclesiastik-medlen på Vener. Consistorii anmälan, efter reqvisition, serskildt till reparationer erhålles.

6º Wid denne Skola är, såsom wid andre i Lappmarken, allenast en Lärare, och beloppet af dess lön 66 2/3 Rd BankoSedl:r

hwarjemte bestås Boställe, som i stöd af Rikets Ständers underdåniga Skrifwelse till Kongl Majest af d. 2 Junii 1762 Litt.F skal wara ett Mantal. Är ock, efter den för Wästerbottns Län d. 23 Maj 1780 utfärdade Afwittrings-instruction, till ett Mantal utbrutit, utgörande enligt samma Instruction 1400 tunland duglig mark; men i anseende till hö-tillgången efter Lappmarkens beräkningssätt föga swarande till mera än 1 ½ mantal, hwilket af Litt. G inhämtes. Ingen betalning erhålles af Discenterne icke heller af deras föräldrar. Fast mera får man ofta gratis bespisa de senare, när de göra besök, och äfven förse de förra med flere nödtorfter än staten utsätter.

Anm. Sådane Tabeller som äro föreskrefne att aflemnas för Katedral-Trivial- och Stads-Skolor, äro icke här bekante och kunna icke här bifogas.

7º Utwägar för Skol-Läraren, att efter behof, serskildt söka utkomst, gifwas inga andra, än att utom det bestämda antalet af Lärjungar, stundom hafwa någon extra, som underhåller sig sjelf, och med någon discretion efter råd och lägenhet erkänner undervisningen. Så kan ock Skolmästaren någon gång få Förordnande att någodt jämnare biträda Pastor på stället i Embetet och då erhålla någodt såsom Adjuncts-lön; men utom serskildt uppdrag, har Skol-läraren här hittills ex nobile officis biträdt wid Pastors-Tjensten.

8º Några förbättringar i tillgångar och förmåner, lära icke wara att påräkna. Likväl wore att önska, det Skolmästaren här, i likhet med den i Lycksele Lappmark, kunde erhålla någon Spanmåls-lön i stället för de 66 2/3 Rd Bº-Sedlar, eller ock, att desse penningar såsom i förra tider, kunde i hårdt mynt få uppbäras.

9º Hus för Skol-barnen och Läraren äro anordnade, att af Lappmarks Ecclesiastik medlen uppbyggas och underhållas, och bestå af en Mansgårdsbyggning med 3:ne eldrum, en mindre Byggning med 2:ne boningsrum, ett wisthus i 2:ne afdelningar, en Stolpbod med loft, en Bastuga och Källare, af hwilka för närvarande, isynnerhet mangårdsbyggningen både till tak och wäggar, befinnes med förgängelsens utmärktare drag teknad. Äfven är den minre byggningen någodt föråldrad.

10º Skolbarnen njuta alla förnödenheter fritt.

11º Några förändringar i afseende på Inrättningen, föreskrifter, tillgångar m.m. hafwa icke widare förefallit, än att 1729 års LappSkole-stat, ianseende till den sedermera tilltagna årliga dyrheten på förnödenheter af alla slag, blifwit af höga Wederbörande uppå derom gord anhållan, tid efter annan ökad, såsom år 1786 med 16 Rd Bº och 1792 med 4 Rd samma mynt, samt sluteligen år 1802 reglerad på sätt uti förut citerade Bilaga Litt. D förmäles; hwarjemte den förbindelse Skolmästare-Instructionen anbefaller, att årligen till Vener. Consistorium ingifwa Räkning på Skolbarnens bespisning och beklädning i öfverensstämmelse med merbemälde 1729 års stat, af den anledning och auctoritet upphört, som Höglofl. Kongl. Lappmarks Directionens Skrifwelse d. 11 Nowemb. 1747 Litt. H utwisar.

12º För Kroppsöfningar, ingen inrättning.

13º De ordinära Lärjungarne äro bestämde att wara 6 till antalet årligen.

14º I afseende på Inrättningen, huruwida någon förändring till äfwentyrs kunde wara nyttig, må nedanföre anmärkas.

B. I afseende på Undervisningen.

1º Intagandet i Skolan sker utan willkor af ålder, kunskaper och kostnader. Wanliga åldern är ifrån 8 till 12 à 14 år. Faderlösa och mäst fattiga pläga till inskrifning njuta företrädes-rätt.

2º Sällan gifwes tillfälle till andra kunskapers bibringande än hwad till Skolans egenteliga föremål hörer. Sällsynt är ock, att undervisningen sträckes längre, än hwad Instructionen föreskrifwer. Inga andra sysselsättas med skrifning, än de som wisa fallenhet och hafwa någon bettre fattningsgåfwa att wäl medhinna hwad de i läsning böra præstera. Stilöfningen sträcker sig vanligen icke längre, än att skrifwa någodt efter förskrift.

3º I kroppsöfningar ingen undervisning.

4º Icke heller i handtwerk eller annan slögd.

5º Skolan utgör ej mera än en Class; och intagas Barn af båda könen.

6º Allenast en Läromästare.

7º Abcboken, Lutheri lilla Cateches med Svebilii förklaring, Salmboken och nya Testamentet af Bibelen, äro de böcker här nyttjas. Hwarjemte gifwes någon underrättelse uti gamla Testamentets Bibliska Historia. De flästa Lärjungar läsa Lappskan, andre hålla sig wid swenska böcker, och några äro med läsning på båda språken sysselsatte. Methoden är den som Instructionen tillåter.

8º Efter Instructionens föreskrift börjas ock samt slutes underwisningen, och blifwa Läs-timarne i öfwerensstämmelse dermed fördelade och anwände.

9º Underwisningen tager sin början i medio Januarii och fortsättes utan afbrott af ferier till högste sommaren, då 6 weckors frihet äro tillåtlige: Äfwen gifwes en weckas ledighet wid högtiderne samt några weckor Nyårstiden, då här hålles marknad och pedagogen har nödigt förse sig och Skolan med matvaror och öfrige nödtorfter för året.

10º Disciplinen handhafwes på sätt oftanämnde Instruction anbefaller. När förmaningar icke werka till förbättring, göres försök dels med något skam-straff, dels ock med någon kroppsaga, som dock i senare tider mera sparsamt blifwit anwänd. Belöningar gifwas inga andra, än de små gåfwor wid marknadstillfällen Skolmästaren kan bestå dem som wisa mera flit och sedlighet.

11º Öfwer Lärjungarne har Skolmästaren en jämn tillsyn, som ock sträckes till lediga stunder, hwilka användas dels till

oskyldiga lekar, dels till smått snickeri, dels ock att förse kokerskan med någon wed under höbergningstiden.

12º Offenteliga förhör såwäl i innanläsning af Lappska och swenska böcker, som det bokstafliga af kristendommens Lärostycken jemte förståndet deraf, anställas hwarje år i början af Januarii, då ContractsProsten eller någon annan, efter förordnande håller Visitation.

13º Inga serskildta Betyg gifwas, utom de anmärkningar Visitator för hwar och en i Visitations Acten upptager, så framt icke någon till annan ort eller annat Lärowerk afflyttar, då behörigt attestatum meddeles.

14º Enligt Instructionen, äro 2:ne år föreskrefne för Discenternes wistande wid Skolan, då de förmodas wara så för sig komne, att de kunna dimitteras. De som läst någodt förut och hafwa någon mera qwickhet, samt icke hafwa för afsigt att blifwa Catecheter, kunna dock få lemna Skolan efter ett års erhållen underwisning, då andre anmälas, som äro i mera behof af Skolans förmåner.

15º Inseende öfwer Skolan har Prosten i Contractet.

16º Antalet af Discentes för hwarje år, hwilka på Publici bekostnad njuta underhåll och underwisning, är förut uppgifvit; och är ingen af de årligen bestämda Sex, som under de sist förflutna 10 åren blifwit till annat Lärosäte flyttad. En enda har ingått i handtverk. De flästa hafwa antagit tjenst, dels hos swenskar, dels hos Lappar. Andre äro till sine föräldrar återgångne. Några hafwa ock ingått i Krono-Båtsmans-tjenst.

17º Någon förändring af betydlighet, har ej underwisningen undergått. Mycken lättnad skulle för Docenten wara, och Discenterne skulle göra större framsteg, om den förbindelse kunde fås på föräldrarne som wilja hafwa sine Barn i Skolan, att de antingen sjelfve, eller genom Catechetene göra någon början till läsning med dem förut, innan de till Inskrifwning anmälas. I denna Skola har icke warit sällsynt se Lärjungar inträda, hwilka i moraliskt och fysiskt elände uppwäxte, befunnits på dubbelt sätt wårdsslösade, hos hwilka snygghet och iagttagning af mensklig anständighet warit aldeles främmande, hos hwilka någon upmärksamhet aldrig warit wäkt, och förståndet ständigt warit slumrande, hwilka fordrat flere månaders sysselssättning med blotta bokstäfwernes skiljande, hwilka upptagit lika lång tid att kunnat komma till någodt begrepp om stafningssättet, och på första Skol-året knapt kunnat bringas längre, än till någon ofullständig innanläsning. Wore derföre att önska, det föräldrarne kunde på någodt sätt förmås, att icke göra de Barn aldeles lottlösa på all uppfostran förut som de ämna få till Skolan anmälde, att de åtminstone måtte hafwa gort någon början med dem förut, då underwisningen sedan i Skolan kunde blifwa lättare, och någon gång bringas öfwer det wanliga.

> Anm: De bestämdare frågor för Katedral- Trivial- och Stads-Skolorne, hafwa icke hit blifwit meddelade och derföre icke kunnat här följas.

18º Lapparne i detta Pastorat, eller för Åsele och Wilhelmina Församlingar gemensamt tagne, såsom gemensamt begagnande Skolan och Catechet-undervisningen, utgöra i folknummer, Mankön 213 och Qvinkön 300 = tillhopa 513 personer. Antalet af Barn mellan 6 och 15 år, bestiger sig till 32 Mankön och 45 Qwinkön = tillhopa 77.

19º Förmånen af 6 Barns underwisning årligen wid denne Skola, skulle wara ganska otillräcklig och på långt när icke swarande emot behofwet, så framt icke ibland andra wedermälen af priswärd ömhet för detta folk, tillika högwederbörligen blifwit anstaltat om serskilde Barna-Lärares, eller så kallade Catecheters, kringsändande af Lapparnes egna barn, hwilka af de ifrån Skolan dimitterade mäst qwicka och för sig komne ynglingar blifwit utsedde och antagne, att besöka Lapparne uti deras kojor, och hwilka det åligger, att dels underhålla hwad den ifrån Skolan hemförlofwade ungdomen lärt, dels underwisa de äldre i kristendomen, dels ock att lära de yngre eller Barn af begge könen a b c och stafning, samt äfwen å Sön-och Högtidsdagar göra Bön med de hemmawarande och föreläsa någodt af Nya Testamentet jemte Güthners på Lappska öfwersatta Postilla. För den möda desse i Tjensten anwända, bekomma de, utom hwad Lapparne serskildt till uppehälle kunna bestå dem, årligen uti Lön af Lappmarks Ecclesiastik medlen ifrån 8 till 12 Rd BankoSedlar, determinerad alt efter den flit Prästerskapet intygar dem hafwa ådagalagt hwarom wid de årliga offenteliga förhören och Visitationerne noggrant undersökes.

Denna anstalt med Catecheters kringsändande, synes högeligen wara att recommendera, då derigenom mera individuält och förtroligt kan bibringas både de underwisningar, förmaningar och uppmuntringar, som för hwarje husholls och persons serskilda omständigheter kunna finnas passande. Men desse ambulanta Lärare hafwa hittills warit nog få till antalet, emot folkmängden och Lapparnes widt spridda wistelser ifrån hwarandra. Deras Skol-tid af 2:ne, högst 3:ne år, har ock warit alt för kort, att hafwa hunnit bortnöta mera än blotta ytan af de ifrån barndomen inrotade Lappske fördomar; hwarföre de synas betarfwa någon längre tids öfning och mognad för sine Tjenster, samt derjemte någon tillökning i sine Löner; att de kunna blifwa oberoende af andra yrken och komma i tillfälle, att utan annan sysselsättning helt och hollit uppoffra sig åt Tjensten. Med någon tillökning i deras antal, med någon fullständigare bildning, widsträktare förbindelser, bettre utkomst, samt mera inflytande ock anseende, synas de i den dubbla mon kunna blifwa nyttige, att de ock kunna uppfylla Skolans rum och göra densamma umbärlig, då Skolans halfwa stat kunde anwändas till flere Catecheters tillräckligare aflöning, samt den återstående hälften blifwa fond till ett Catechet-Seminarium, som af pastor, eller annan wid församlingen tjenstgörande Prästman, kunde bestridas. Af sådan förändring wore tilläfventyrs att förwänta det jemte någon allmännare upplysning, tillika någon industri och medborgligheet, äfwen hos Lapparne med tiden kunde inplantas, i stället för den tiggare-lefnad, den uselhet, widskepelse, oordentlighet och lättja, som ännu caractiserar detta folk.

20º Privata Informatorer finnas inga hos Lapparne.

Åsele och Vilhelmina församling

[635]

Uppgifter till ödmjukaste följe af Schema Nº 4.

I detta Pastorats Swenska Församlingar, finnes ingen Skolinrättning, hwarken i Åsele eller Wilhelmina Församling, hwilken senare, i stöd af Konunga Brefwet d. 20 Maj 1812, nästa Maj kommer att utgöra serskildt Pastorat.

18º Underwisningen i begge desse Socknar bestrides allmännast af föräldrarne, och sträckes wanligen icke längre än till någon ostadig innan- och utan-läsning af Abcboken, Lutheri lilla Cateches, samt Svebilii förbättrade förklarning som här nu wid Barna-underwisningen följes. Några äldre Nybyggare som satt ifrån sig sine hemman, och sjelfwe kunna läsa i bok och äro godkände i sin Kristendom, pläga ock wintertiden i wissa Bylag gå Barnen tillhanda i stafning och utanläxors förhörande. Någon ytterligare informering gifwes icke, förr än Barnen uppnått den ålder, att de skola beredas till deras första Nattwardsgång, då det är Prästeskapets lott, att hafwa dem någon tid hos sig till öfning så wäl i innanläsning och kristendomens bettre fattande i minnet, som förståndets upplysning och hjertats danande. Stilöfning är här ännu icke allmän; Hos den uppwäxande ungdomen förmärkes dock böjelse dertill, och än flere de senare åren som förskaffat sig förskrifter, och självmant med skrifning anwända Söndagsaftnarne.

19º Ingen underwisnings-skyldighet är Klockarne i desse församlingar ålagd. Icke heller äro de så lönte, att den saknade underwisningen kan dem åläggas att bestrida.

20º Swenska folkmängden i Moderförsamlingen, eller det egenteliga Åsele, bestiger sig af Mankön till 385 och af Qwinkön till 476 = tillhopa 861, och antalet Barn mellan 6 och 15 år Mankön 88 och Qwinkön 113 = tillhopa 201.

Folknummern af Svenskar i Wilhelmina Socken, uppgår Mankön till 188 och Qwinkön till 233 = tillhopa 421. Antalet af Barn mellan 6 och 15 år utgör mankön 40 och qwinkön 64 = tillsamman 104.

21º Af hwad uppgifwit är, lärer kunna slutas, det undervisnings-anstalten innom desse församlingar, icke synes swarande emot behofvet, hwarom Inwånarne sjelfwe ock äro öfwertygade; men hafwa icke hittills kunnat förmås antaga någon BarnaLärare, ehuru föreställningar derom tid efter annan blifwit gorde. Organister finnas icke.

22º Boskapsskjötsel och Jordbruk tillhöra egenteligen denna ort. Det senare har wäl hittills warit ansett såsom minre lönande, då köld så ofta skadat den omogna säden. Någon mildring i Climatet, är dock genom stigande odling och befolkning att förhoppas.

23º Inga Privata Informatorer i någondera af desse Socknar.

Åsele d. 12 November 1813. Eric Millén
Scholmästare och vice Pastor

Bilagor

Afskrift 637

LITT. A.

Instruction för Inspectorer och Schol-Mästarena i Lappmarken samt Scholæ-Piltarne dersammastädes.

Sedan Hans Kongl Majs:t efter Dess högstberömliga nit för den arma Lapp-Allmogens widare upplysning och förkofran i kristendomen i Nåder behagadt förordna, det Scholor på beqwämliga orter i Lappmarken uppbyggas måtte, och med goda Lärare förses till Ungdomens behöriga anförande uti Salighetens kunskap, samt andra nödige stycken, äro igenom Landshöfdingens i Wästerbottn Högwälborne Herr Baron Jacob Grundells bedrifwande, uppå föregången communication med Consistorio i Hernösand nya Scholæhus på fem ställen wordne uppsatte. Men som berörde Scholor af brist på Medel icke alle tillika och på en gång kunnat fullkomligt ståndsättas, så hafva allenast 2:ne till en begynnelse blifwit werkel inrättade, såsom the oumgängeligaste, nemligen i Jockmocks och Åsele Lappmarker, och det från d. 1 Jan. Åhr 1732 i följe af Kongl Majs:ts d. 9 Sept. 1729 allernådigst fastställte Stat. Nu på det att, med thesse och flere hädanefter inrättande Scholor, alt ordentl. och skickel måtte tillgå, och Guds Namns ähra, likmätigt Hans Kongl Majst Christeliga afseende, i möjeligaste måtto befordras, har Consistorium wederbörande till efterrättelse, pröfwat nödigt att förordna som följer:

Inspector Scholæ bör

1º En gång om åhret, wid det han visiterar i Lapp-Församlingen, äfwen skiöta Scholans angelägenheter, i så måtto, att han först och främst gör sig underrättad om Docentium förehållande, så i ungdomens underwisande, som allmänna lefwerne: om det förra bör han göra sig försäkrad genom ett alfwarsamt anstält förhör med Scholæ-Piltarne, hwaraf honom tillfälle gifwas kan, så wäl Præceptorens maniere att informera, som Disciplarnes profecter och framsteg, att förnimma. Inhämtandes derjämte om det senare, neml:n Docentium förehållande i lefwernet, en tillförlitlig underrättelse.

2º Åligger honom, att grannel:n göra sig bekant, huru Ungdomen under hans frånwaro, med en jämn uppsigt och träget anförande, blifwit betjente, ej allenast i lärdom och Gudsfrugtan, som redan förmält är, utan ock i mat, drick och kläder, med mera tarfwelig skiötsell; tillseende noga, att ingen egenwillighet hwarken wid Läsetimarnes disponerande föröfwas måtte, ej heller egennyttighet af den som Oeconomiasysslan sig åtagit, så att Lärjungarne derigenom skulle lida, eller andra ifrån ett så hälsosamt ändamål afskräckas genom dylikt missbruk.

3º Emedan hans Kongl Majs:t. Scholæ-husen med stor omkost låtit uppbygga, och den tillslagne Staten ej will tillåta att några medel ex publico till reparation Skola anwändas, förthenskull blifwer Inspectoris-Syssla, att årligen hafwa ett wakande öga på Scholæ husens beskaffenhet, och bemöda sig wid Visitationerne, att med alla möjeliga motiver och föreställningar förmå dem af Lapp-allmogen isynnerhet Nybyggarena,

hwilka sig äfwen af Scholæ-rummen för sina betjena och deraf nytta hafwa, det de beqwäma sig till att uppehålla Scholæ-huset ifrån röt och bofällighet, medelst de smärre reparationer, såsom näfwer, takwed, tegel, gålf, träwerke, dagswerken och mera dylikt, som de utan penninge-umgälder præstera kunna. Men där någon ansenligare reparation ärfordras skulle, bör Inspector den, i god tid förut gifwa Consistorio tillkänna, på det nödig anstalt efter saksens beskaffenhet, tidigt derom fogas måtte.

4º Och såsom det är omöjligt att Consistorii Præses så tidt och ofta för andra dess widlyftiga Ämbetsangelägenheter desse Scholor kan besöka, som det eljest fordrades, så kommer den som till ScholæInspector förordnas, att wara Consistorio answarig för all wård och skötsel om dessa Scholor, hwarom han årligen strax efter hållen Visitation, sin berättelse till Consistorium bör insända, sådan som det inför Hans Kongl Majs:t wår allernådigste Konung när påfordras, framte gitter. Och drager Consistorium till hwar och en Inspector det säkra förtroende, att han ej allenast hwad honom härmedelst anförtrodt är, låter sig wara angeläget, utan ock försigtigt dessutom bewakar alt hwad som till Guds Namns ära och Hans Majes:ts Nådigste wälbehag härwid lända måtte.

Scholæ-Mästaren bör

1º Förrän han tillträder sin beställning, antingen för Biskopen eller Scholæ-Inspector efterföljande Edsformulair till huldhet och trohet i sitt ämbete sig förplichta: vide inter mea scripta illud jusjurandum. [= *Se denna ed bland mina skrivelser.* Den bilagda eden har emellertid förkommit; i stället publiceras här en översättning av det latinska edsformulär som ingår i bilagorna till enkätsvaren från Jokkmokk, s 692-695. Detta formulär utgör en anpassning till lappmarksförhållandena av lärareden i 1724 års skolordning, varför översättningen i stor utsträckning bygger på B R Halls svenska version av densamma i ÅSU 7:23f.]

Jag N. N. svär och lovar heligt vid Gud och hans heliga evangelium, att jag troget och beständigt skall intill livets slut fasthålla vid den rena evangeliska läran, sådan den blivit oss meddelad i den heliga skrifts kanoniska böcker och sådan den sammanfattats i de gamla symbola, augsburgska bekännelsen och kyrkans övriga symboliska böcker, och att jag skall varken själv hemligen hysa eller hos mina lärjungar eller andra inplanta sådana meningar, som strida emot den heliga skrift, trons analogi och fäderneslandets religion. Den lysande konung Fredrik, Sveriges, Götes och Wendes stormäktige monark, vår nådige herre, skall jag visa tillbörlig underdånighet, trohet och hörsamhet. Och likaledes skall jag undersåtligt tjäna den lysande drottning Ulrika Eleonora, konungens högt älskade gemål, den högmäktiga furstinnan. Den föreskrivna och bekräftade regeringsformen skall jag efter min förmåga osvikligt iakttaga. I det vederbörliga utövandet av det mig anförtrodda ämbetet skall jag ådagalägga all skicklighet, flit, trohet och duglighet efter lappskolans statuter, vare sig dem som redan äro föreskrivna eller dem som komma att föreskrivas. Det som är nödvändigt för elevernas väl skall jag anpassa efter deras fattningsförmåga och undervisa i grundligt och klart. Därvid skall jag skaffa mig gehör icke genom något slags slavisk tuktan, icke heller

genom hårda ord, av vilka eleverna lätt kunde avledas eller avskräckas från nyttiga föresatser, utan med övertalning och genom tålig foglighet, lämpad för deras veka sinnen. Ynglingarnas seder och liv skall jag övervaka med omtanke, och genom mitt eget föredöme skall jag egga dem till fromhet, höviskhet och till en oförvitlig levnad. Eforus för detta stifts skolor, lappmarksförsamlingar och lappskolor skall jag visa skyldig vördnad. Med ett ord: Vad helst jag märker vara eller tror skola bliva till nytta och välgång för lappmarksförsamlingarna och lappskolorna, allt detta skall jag bemöda mig om att befordra med flit och med all kraft, på det att därigenom framför allt det gudomliga namnets ära må ökas och omfattas hos detta arma folk, den evangeliska religionens renhet bevaras och såväl den allmänna som den eviga välfärden befordras genom en riktig och oförtröttad undervisning åt den mig anförtrodda ungdomen. Så sant mig Gud hjälpe!

2º Ingen Pædagogus warder antagen till Lapp-Scholorne som icke förut gifwit säkra prof af dess beskedlighet, och utfästat sig i Lappska språket efter all möjlighet öfwa, så att deruti jämte Swenskan måtte kunna informera Ungdomen, på det sättet neml:n, att när den på Lappska lärdt ett stycke af A B C Boken eller Catechismo, han tå strax wänjer dem att gifwa det på swenskan, emedan ock Scholæböckerna på bägge Språken äro upplagde:

3º Läse-tiden tager sin begynnelse wid medium Januarii då inga feria hela året igenom, förutan 6 weckor i högsta sommarn, äro tillåtlige; allenast när Högtiderne infalla, kan Scholæ-ungdomen den weckan hafwa frihet. Men några dagar före Jul gifwes dimission till ofwannämnde termin, att ungdomen måtte hafwa rådrum, att i minnet fatta, hwad den hela året öfwer lärt hafwer, och sig till det förhör bereda, som Inspector Scholæ, wid den tiden kommer att anställa; Pædagogus jämwäl äga tillfälle, att förse sig och Disciplarne med nödtorftigt uppehälle.

4º Läse-timar begynnas om mårgonen kl 6, när längre, och kl 7, när kortare dagar äro, först med Bön och åkallan om Nåd och Wälsignelse, sedan fortfares med arbetet till kl 8, då frihet lämnas till 9, hwarifrån till 11 åter Sysslorne fortsättas. Kl 12 böra Discentes öfwas i skrifwande, som dertill äro skicklige; de öfrige läsa imedlertid till dess de äfwen som de andra kunna begynna att skrifwa. Ifrån kl 2 till 3 eftermiddagen gifwes ännu frihet, och kl 5 om aftonen beslutes altsammans med Bönen. Sålunda continueres med arbetet alla Måndagar, Tisdagar, Torsdagar och fredagar. Men Onsdagar och Lögerdagar måga wäl Scholæ-Piltarne sedan de giordt besked för alt hwad dem halfwa weckan är föreställdt och skrifwit, kl 2 eftermiddagen dimitteras, på det de någon recreation hafwa måtte, och derjämte frihet att förse sig med wed eller idka annat lofligit arbete, hwartill de tillförene tilläfwentyrs warit wane.

5º Till timarnes och tidens rätta iagtagande, bör Pædagogus förse sig med ett rigtigt timglas, ankommandes det på hans answar, om den förordnade tiden till Läxorne på någodt sätt skulle befinnas förkortas eller försummad.

6º Men det bör Pædagogus noga tillse, att under feriis och loftiden Disciplarne så mycket som möjeligt är måtte hållas

tillstädes och under dess ögon, såsom det ock aldeles skall wara förbudit, att till sin hemstad och föräldrarne dimittera någon Scholæ-pilt innan han så grundelig underrättelse i sin Christendom ärhållit, som här nedanföre widare förmälas skal, på det ungdomen dymedelst måtte hållas i en jämn aga och Christendomsöfning, och derutinnan ej på hwarjehanda sätt blifwa hindrad, till dess han genom Guds nåd en sådan upplysning ärnådt, att han sig sjelf härutinnan styra och handleda kan.

7:mo I förstone tillåtes Pedagogo att antaga de Barn af Nybyggarne och Lapparne, inalles 6 till antalet, som någorlunda uti bägge språken kunna hafwa kunskap, på det han utaf dem måtte hafwa hjelpreda att göra sig sjelf i Lappskan så mycket bättre verserad; men efter ett år, och sedan han giordt sig språket närmare kunnigt, bör han conferera med Pastore loci om de aflägsnaste Lapp-Byarne, som mäst upplysning betarfwa, och medelst hans eller Inspectoris biträde och persvasioner, så laga, att sådane måtte till Scholan antagas, och derstädes grundel:n underwisas, så att sedermera andra Barn i Lapp-byarne informera kunna. Åliggandes Probsten och Pastorn, att tillhålla Lappallmogen, det de låta sina barn i förstone blifwa betjente af de Gossar, som äro hemdimitterade, till dess de sjelfwe widare i Scholan underrättelse undfå måga: Till hwilken ända förordnas wid Visitationerne wissa Uppsyningsmän öfwer de Lapp-byar, där barnen således komma att läras, på det ock Pastor, så ofta tillfälle gifwes, af dem måtte förnimma, huru det blifwit efterkommit, och hwad förkofring derigenom skedd wore.

Skulle ock Pædagogus utom de 6, som ex beneficio Regio underhållas och hans besynnerliga skiötsell äro anförtrodde, hinna med att i Kristendomen underwisa, så ankommer det på hans egen flit och betingande med allmogen.

8º När nu en Pilt som förmält, i Scholan antages, skall Pædagogo aldeles wara förbudit, att någodt, antingen under titell af inskrifningspenningar, eller annat dylikt af honom fordra; utan heller må han genom sin flit och trogna omwårdnad om sina Lärjungars andeliga wälstånd så laga, att en hwar det sjelf i längden må ehrkänna, och således godwilligt finna sig förpligtad till all möjelig tjenst emot den möda som Docens för dess Barn hafwer ospard.

9º Methodus informandi bör således anställas, att disciplarne först lära stafwa och läsa På swenska som Lappska språket rent innan till, och det först af Abcboken, och sedan af Lutheri Catechismo.

När ungdomen således kan någorlunda komma fort med läsande i Boken, bör Pædagogus låta dem lära aldraförst Tron, Herrans Bud, Mårgon- och Afton-Bönerna, Fader Wår och Bords-läxorne af Abcboken utan till, på det de så snart som någonsin möjeligt är, må kunna föras till praxin och utöfningen af sin kundskap.

Och bör Pædagogus så mycket mindre ifrån Bönen mårgon och afton, samt till och ifrån bord sig absentera, som Consistorium äfwen will låta det stadna uppå hans answar både för Gud och människor, der han ej grundel:n underrättar sina Lärjungar om en sann Gudagtighet och Bönenes nödwändighet, så att

dem blifwer på det nogaste intrykt, att den ej består i blotta läsandet och utwärtes åthäfwor, utan i en inwärtes Själenes andagt, och förtröstan på Guds Barmhertighet.

10º Under det de lära Lutheri Catechismum utan till, böra barnen åtminstone 2 läxor om dagen föresättas af Psalmboken, på det de måtte wänjas och alt mer och mer perfectionera sig uti rent och tydeligt läsande i book. Sedan begynnes Svebilii förklaring, hwilken Pædagogus med all flit bör för ungdomen uttyda, och för alt så laga, att den intet läser någodt med mindre den derjemte undfår derom ett grundeligt begrepp, och det i så måtto, att han tydel:n förklarar för Disciplarne rätta förståndet af Guds Bud, så wäl hwad den förra Taflan beträffar, huru heligt och högt den Allswåldige Gudens Namn wara månde, som sina ähro ingom androm och intet skapat Kreatur gifwa will: hwarwid dem förehållas bör, dels Guds allseende öga som ser i deras Själar och hjertan och wet så ofta de hans Bud i ringaste måtto öfwerträda, dels hans rättferdighet, som öfwer synden brinner till nedersta helwetit; och så widare i anledning af den andra taflan, den pligt de föräldrar och Öfwerheter äro skyldige, den försonlighet de skola wisa emot sin nästa, med mera som de följande Budorden innehålla. Sedan att af Trones Artiklar Återlösningswerket och wår Wälsignade Frälsares Jesu Christi förtjenst dyra, såsom den endaste grunden till all timmelig och ewig Salighet, dem föreställas måtte, samt att de på intet annat sätt kunna warda Salige, än genom en fast tro och förtröstan på Christum. Således bör Pædagogus efter yttersta förmåga och sin samwetets pligt förfara med sina Lärjungar; då man will förmoda att de innom twenne år äro underrättade i sine nödigste Christendoms stycken, hwarpå de komma att hemförlofwas ifrån Scholan och andre i stället inkallas. Men wore någon trögare, som ej innom denna tiden kunnat erhålla tillräckelig kunskap om sin salighets wäg, må han ännu och tills widare qwarblifwa, eller så länge, att Præceptoren honom med trygt samvete kan dimittera. Som det ock icke skall Pædagogo lofligt wara att släppa någon Lärjunge ifrån Scholan, som ej lärdt desse stycken, samt wet af Lagen att känna synden, och söka boot för densamma genom en alfwarsam bettring och tro på Frälsermannen Jesum, hwilken tro alltid bewisar sig uti ett christeligt och med Guds Bud enligt lefwerne.

11º Detta så wäl som alt annat bör Pædagogus med sagtmodighet, wänlighet och stort tålamod föreställa, skolandes honom wid dess Embetes förlust wara förbudit, att med hårda och bittra ord bemöta Discentes, mindre med hugg och slag, isynnerhet för läxorna, utan hellre må han med hwarjehanda tjenliga motiwer och föreställningar dem uppmuntra, till dess de sjelfwa nödwändigheten af detta Gudeliga werk finna kunna. Men när förmaningar ej wilja hjelpa så måste han bruka sådan aga och näpst, att han hoos detta arma och blödiga folket ej någon skräck för Scholan förorsaka måtte.

12º Hwilken Pædagogus som åtager sig oeconomie sysslan, bör huldt, troligen och ordentl:n dermed umgå, så att Scholæbarnen hafwa sitt nödtorftiga underhold, börande de blifwa spisade 3 gångor om dagen, kl 8 om mårgonen, 12 till middagen och 7 om aftonen med sådan spiis som dem anständig är, och förswarligt dricka, hwar uppå Inspector Scholæ gran uppsigt hafwa måste: äfwenledes bör han förehålla sig med deras beklädning, och framför alt så laga, att de likmätigt

Hans Kongl Majs:ts fastställte stat, blifwa försedde, hwaröfwer Räkningarne årl af Inspectorn infordras och till Consistorium insändas.

13º När en Lärjunge äntel:n får tillstånd att gå ifrån Scholan, underrättas som i 10 §. förmält är, tå examineres han af Pædagogo, om möjligt är, i Inspectoris, eller der det ej låter sig göra, i Pastoris närwaro, som sedermera för denne Lärjungens andeliga wälferd såsom en lem af dess församling, answarig wara bör, och således lemna Pædagogo ett attestatum om Lärjungens förkofring i sina Christendoms stycken. Hwarpå han förmanas troligen, att altid hafwa i minnet hwad han lärdt, och detsamma sig och sine hemmawarande medbröder till efterrättelse dagl:n bruka, hwartill önskes honom Guds Nåde och wälsignelse. Men om någon befinnes af den qwickhet, att han till studiernas widare idkande synes dugelig, bör sådant gifwas Inspectori, och sedan Consistorio wid handen, på det om en sådans antagande till Trivial-Scholan, och underhåld må föranstaltas. Emedlertid upmuntras dertill så pilten, som dess föräldrar och anhörige på alt sätt.

Lärjungarna böra wara

1º Flitige, lydige emot sin Præceptor, höflige emot alla människior, kärlige och wänlige sins emellan, icke hysa hos sig någon illwilja, haat och bitterhet, ej heller hafwa lust till dryckenskap, isynnerhet det förderfweliga brännewinsupande; och åligger Pædagogo grannel:n tillse, om någon antingen till desse eller någon annan last wore benägen, samt sådant i tid på alt möjeligt sätt, söka att förekomma.

2º På helgedagar och eljest när de äro ledige ifrån sine öfningar, böra de wara sjelfmante att öfverse sina stycken, och när de så wida för sig komne äro, wänja sig att sjunga de bekantaste Psalmer, hwartill Pædagogus wid Bönen, en begynnelse gör, och dem derutinnan öfwar.

3º Förlöper en Scholæ-pilt Scholan, bör granneligen efterfrågas, om sådant genom hans anhörigas flathet och tillstädjelse skedt är då de af wederbörande alfwarl:n böra tilltalas, och han med eftertryck förmanas, att beständigt fortfara uti sitt upsåt.

4º Blir en Scholæ-pilt sjuk, bör om möjeligt är, hans anhörige i tid få part deraf; på det de måtte hafwa tillfälle att samtala med honom. Dör han, njute då anständig begrafning, beledsagad till grafwen af Pædagogo, och de andre Scholæ-barnen.

5º Alt detta med mera, som här ej så noga kunnat anföras utan efterhanden kommer att ändras och förbättras, hafwa wederbörande sig till efterrättelse ställa.

Den barmhertige Guden, som rikel:n förmår giva öfwer alt det wi bedje eller tänka, förläne allom them som wid detta werk hafwa att syssla, sin Helige Andes Nåde, att de detsamma begynna, fortsätta och ända måga, hans aldraheligaste Namn till Ähra, och det usla och arma folket till upbyggelse och ewig Salighet. Han låte sitt Ord och lof äfwen i denna landsändan rikel:n boo, höras och förkunnas intill werldens ända, för Frälsarens Jesu Christi skull!

Lika lydande med det ibland Åsele Skole-Akter förwarade föråldrade Exemplar af Instruction för Inspectorer och Skolemästare i Lappmarken med wissa abreviationer, samt utan Datum och Underskrift, intyga

Eric Millén

Bernhard Rhen
S Minist Adjunct

LITT: B.

Räkning öfwer Åsele Schole Byggnad

		D:r	öre
A:o 1725.	För Timmer 120 st. af 14 al:rs längd à 15 ./. st.	56	8
	För Byggningens uptimrande uti 3 dagar af 8 Man på egen kåst à 1 D 16 ./. om dagen	36	-
	För Näfwer 18 Mesar à 1 D	18	-
	Fenster 8 st. à 3 D:r 16 ./.	26	-
	Wärke till Sparrar, Bräder, Granlöp, Takwed och Klåfwar till Golf, jämwäl upbruten sten till skorstenar uti 7 dagar med 15 Man à 1:16 ./. om dagen	157	16
A:o 1730.	Åter till Murar 2 dagswerken att upbryta sten med 8 Man à 1:16 ./. om dagen på egen kost 24 D:r		
	Framfört sten 1 dag med 12 hästar à 2 D:r hästen 24 --"		
	Anskaffat Ler till murningen med 8 personer à 1 D:r för hwar person 8 --"		
	Beredt Leret med 4 personer à 1 D:r 4 --"		
	Upsatt 4 Murpipor och Bakugn med 2 Man med hwar murpipa uti 2 dagar à 1:16 ./. om dagen 24 --"	84	-
	Till Gålf upparbetat Klåfwar och inlagt Golfwet uti 2 dagar med 6 Man à 1:16 ./. om dagen 18 --"		
	Flattälgt wäggarna utan och innan med 8 Man på 1 Dag à 1:16 ./. 12 --"		
	Dörrar 4 st. à 1:16 ./. st. 6 --"		
	Sängar 5 st. med panering för Dörar och fenster 10 --"		
	Bord 3 st: à 3 D:r 9 --"	55	-
	Smide till Murar 7:16		
	Dörrjern 4 st. à 2 D:r 8 --"		
	Fenster till Kammaren 7 --"		
	Låås till Dörrarne 2 st. à 2:16 ./. 5 --"	27	16
	SUMMA	462	8

Förestående Summa 462:8 ./. K:mt hafwa wi undertächnade för anskaffade materialier samt anlags arbete på Åsele Schola utaf H:r Probsten Magistern Jonas Locknæus richtigt och nöjsamt bekommit, som härmed wederbörl rewerseres och med undersatte Nampn samt Bomärken stadfästes.

Att denna Afskrift är lika med dess ibland Åsele Skol-akter förwarade Orginal, utan datum och underskrift, intyga Erik Millén Bernhard Rhen
S. Minist Adj:

Afskrift
af
afskrift

LITT C.

Stat för de Nya LappScholorna i Lappmarken.

Nämligen

	Silf:mt D:r		
Pædagogus wid hwarje Schola	200		
Inspector wid hwarje Schola blifwer Probsten i Contractet. Inköparen till Spanmålen, matwahrorne och klädepersedlarne för Scholæ-piltarne, och om så åstundas för Pædagogo blifwer Pædagogus med Probsten. Befallningsmannen i orten befordrar wahrorna ifrån Swänska Landet upp till Lappmarken eller till den öfwersta Byn, derest Lappmarken tager sin begynnelse och utföres skjutspenningar för hwar portion 2:ne Lass på förslag	3		
Sedermera förmås Lapp-Allmogen att framföra wahrorna till den ort som Scholorne äro inrättade utan betalning. Spismästare blifwer Pædagogus wid hwarje Schola. 1 Kokerska som jämwäl sköter och håller Scholæbarnen rena, samt malar, bakar och brygger, lagar Barnens kläder, och hafwer sin föda tillika med barnen undfår till Löön.	10		
Till Underhåll bestås hwar Scholæpilt årligen:			
3 Tunnor Spanmåhl à 5 1/3 D:r Silf:mt	16		
4 [lispund] Tort kött à 1 D	4		
4 [lispund] Torr fisk à 24 sk	3		
Till färsk fisk och fogel i stället för Salta fiskwahror	2		
2 [lispund] Smör à 2 D:r	4		
4 [marker] humla à 5 D:r per [lispund] gör	1		
1 [lispund] Salt	21 1/3		
1 [lispund] Ost	1 21 1/3	32 10 2/3	
Till kläder för hwar Scholæpilt årligen			
10 al:r Grått walmar à 6 2/3 ./. Silf:mt	2 2 2/3		
4 al:r Blått Kläde à 2 D:r per aln till stoffering	16		
10 al:r Lerft till skjortor och halsdukar à 5 ./. al.	1 21 1/3		
1 st kullmössa	16		
2 par strumpor à 21 1/3 ./.	1 10 2/3		
2 par Lappskor à 5 1/3 ./.	10 2/3		
1 par kjängskor	20		
Till häktor	2/3	7 2	
Till Papper, pännor och bläck		1	
Sammaledes till wed och ljus för hwarje Scola årligen		6	

Husgeråd, såsom Sängkläder, Järn och trädkärill med mera upköpes efter hand som nödwändigheten fordrar:

Stockholm d. 9 Septemb. Anno 1729
Fredrick

Wara lika lydande med den afskrift som i Consistorio fins atesterar
Elof Frisendahl Ad. Sederström

Att denne afskrift är till ord och innehåll aldeles lika med den vidimerade Copia som ibland Åsele Skol-Akter finnes, besanna
Eric Millén B Rehn

LITT. D.

Transumt af Hernösands Consistorii Circularie Nº 152 den 26 Maji 1802.

§. 2. Sedan, i anledning af Consistorii till för detta Höglofl Kongl Directionen öfwer Lappska Ecclesiastique Werket under d. 24 Octob. 1799, afgifne Förslag till förbättring i Scholæ-Staten för Lappmarkerne, Höglofl Canzlers Gillet, enligt dess - - -

Afskrift [648]
af
afskrift

LITT. E.

Högwälborne Baron, General Major och Landshöfdinge samt Commendeur, af Kongl Swerds orden Herr Ax. J. Gripenhjelm uti Skrifwelse af d. 13 Febr. sistl har LandshöfdingeEmbetet anmält Consistorii begäran uti Hernösand, det måtte Scholæmästaren uti Åsele Lappmark få till sitt och ScholæBarnens behof med penningar efter Markegången inlösa Kronans behållne Tionde Spanmål uti Junsele, Lidens och Resele Socknar uti Ångermanland, sig bestigande till ungefär 40 Tunnor, hwarföre Kongl StatsContoiret till wälment swar lemna skolat, att Kongl StatsContoiret dertill gifwer sitt bifall hwarom Herr General Majoren och Landshöfdingen altså behagade föranstalta, jämwäl ock att Penningarne derföre warda promt indrefne och i LandtRänteriet insatte till Kongl StatsContoirets Disposition. Kongl StatsContoiret befaller Herr GeneralMajoren och Landshöfdingen samt Commendeuren af kongl SwerdsOrden Gud Allsmägtig.

Stockholm d. 1 Martii 1750

På dragande Kall och Embetes wägnar

Carl G. Bjelke

B. R. von Hauswolf. B. Rudenschiöld
Jean von Seth S. Kiellbom

Concordare vidi Carl Genberg
Lika lydande med vidimerade Afskriften, attestera
Eric Millén
B Rehn

Afskrift [649]

LITT. F.

Transumt af Riksens Höglofl Ständers underdåniga Skrifwelse af d. 21 Junii 1762 till Kongl Majs:t angående Ecclesiastique Werket i Lapmarken.
- - - Det är ganska angeläget att Präste och Scholæborden i Lappmarken wissa och särskildta ägor warda tilldelte, hwilket till dess en rigtig resning kan komma att för sig gå, genom Kongl Majs:ts Befallningshafvande kunde skje, hwarwid Riksens Ständer äro af den underdåniga tanka, att ett helt Hemman efter ortens skattläggnings methode wore det, som för hwarje kyrkoherde och Scholæ-mästare bord skulle komma att anslås.

Lika lydande med det i Consistorii Protocoll intagne Brefwet intygar
Olof Huss
Consist. Hern. Notar.

Likstämmigt med det Transumt af berörde underdåniga Skrifvelse som ibland Åsele Skole Akter förwaras, intyges af

Eric Millén

LITT. G.

Transumt af Konungens Befallningshafwandes i Wästerbottns Län d. 2 December 1805 afgifne Stadfästelse-Protocoll, å Åsele Skol-bords samma år, af Commissions Landtmätaren Klingberg förrättade Afwittring.

- -

Slutligen och jämte det anmärkt finnes att - - - - - - - - - - - - - - - - - - anförer Landtmätaren, att då redan skattlagde Krono-skatte och kronohemman i Åsele Lappmarker wid å de samma skedde provisionelle Skattläggningar, fått beräkna Åtta Boskaps kreatur och en häst efter hwarje fjerdedels Mantal, skulle Scholæ-Bordet i proportion deremot sakna 68 Parmar hö för dess blifwande Skatt Ett Mantal, utan att någon tillgång till fyllande deraf innom området gifwes, då odlingsmarken är nödwändig för underhållandet af nu wanliga hö-afkastningen, i följe hwaraf Landtmätaren förmenar ScholæBordet för dess framtida bestånd wara i behof af det högsta Tunnelandtal duglig mark, som Kongl Majs:ts nådiga AfwittringsInstruction för detta Län utstakar, hwilket dock till min widare pröfning

- -

Ty och i förmågo af den för detta Län d 20 Maji 1780 utfärdade Afwittrings Instruction pröfwar jag skjäligt till Åsele Scholæ Bords framtida bestånd tillägga detsamma emot Ett Mantals Skatt, 1400 Tunneland duglig mark; Och som den utbrutna dugliga ägowidden häremot jämt swarar; Altså bör hwad nu å Charta lagdt blifwit och ScholæBordet beräknadt är, detsamma med hwad emellan dugliga marken af impedimenta förekommer tillhöra, utan att ScholaBordet, likwäl derest någon annan författing om Lappmarkshemmanens utbrytning framdeles icke utkommer, äger rättighet, att göra minsta anspråk på de Lägenheter, som kunna finnas afskiljda från det utbrutna området och SkolæBordet nu ej tillagde blifwit. - -

Lika lydande med hufwudsakliga Innehållet af Landshöfdinge Embetets Stadfästelse-Protocoll på Åsele SkolBords Utbrytning år 1805 attestera

Eric Millén B. Rhén

LITT. H.

Transumt af Höglofl Kongl Directionens öfwer Ecclesiastik Werket i Lappmarken till Ven. Consistorium aflåtne Skrifwelse af d. 11 Now. 1747.

Högwördige herr Doctor och Superintendent, så ock samtl H:rr Consistoriales. Uti skrifwelse af d. 21 Octob. nästl underställer Herr Superintendenten och Consistorium Kongl Directionens ompröfwande huruwida - Häruppå har Kongl Directionen velat lemna till wänl swar: att ansökning förledit åhr af Scholmästaren wid Jockmocks Schola Carl Lund igenom Landshöfdinge Embetet i orten gjordes att blifwa befriad ifrån räkningsgörande för de till Scholæbarnen anslagne underhållsmedel på sådant wilkor, att enär han icke blefwe förbunden att egenteligen hålla sig wid de persedlar som Staten utsätter; utan finge anskaffa sådane som helst kunna finnas, och hwarmed Barnen woro bäst betjente, åtoge han sig på winst och förlust att underhålla dem för den anslagne Summan, och det så förswarl att wid de åhrlige Visitationerne ingen brist eller klagan förspörjas skulle, mände Kongl Directionen, igenom swar till H:r Landshöfdingen af d. 9 Julii därpåföljande fastställa, det skulle icke allenast Scholmästaren Lund efter den tiden på ofwannämnde willkor få föda och underhålla Scholbarnen, utan ock samma inrättning wid de öfrige Scholarne i Lappmarken wedertagas - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

№ 3. 653

De af Maxime Venerando Consistorio infordrade Uppgifter, enligt Schema № 4, ifrån Dorotheas Församling uti Åsele Lappmark.

I denna Församling är ingen Schola af någon slags benämning, utan Barnen lära af sina Föräldrar den nödigaste Christendoms kunskapen til dess de böra af Läraren i Församlingen vidare deruti förhöras vid wissa och åtskilliga tilfällen, i synnerhet, då de skola beredas och undervisas i Salighets Läran til den Hel. och Högvärdiga Herrans Nattvards första begående.

Klockare- och Sokenskrifvare-Sysslan äro combinerade med hvar andra och lönen derföre tilsamman blef i våras beviljat til 16. sk:r Banco af Skattlagda.

Folkmängd uti Dorotheas Församling tagen efter 1810 års uprättade Tabell.

Ålder	Man-kön	Qvin-kön
Under 1 år -	15	8
Mellan 1 och 3	16	8
- - 3 - 5	9	10
- - 5 - 10	21	27
- - 10 - 15	24	32
- - 15 - 20	26	23
- - 20 - 25	21	14
- - 25 - 30	19	16
- - 30 - 35	14	17
- - 35 - 40	11	12
- - 40 - 45	8	9
- - 45 - 50	11	8
- - 50 - 55	6	7
- - 55 - 60	10	10
- - 60 - 65	5	7
- - 65 - 70	2	-
- - 70 - 75	-	3
- - 75 - 80	3	2
- - 80 - 85	1	2
Summa	222	215
Hela Summan	437	

Gifte och Ogifte

Gifte -	80	80
Enklingar och Enkor	2	11
Ogifte under 15 år	55	39
Ungdom under 15 år	85	85

Stånd och Vilkor	Man-kön	Qvinkönet och Barn	Hustrur och Enkor	Omyndige Barn i Föräldrars Hus Man-kön	Qvin-kön
Präster	1		91	63	61
Kyrko-Betjenter	2				
Bönder på egna Hemman	54	Pigor			39
Nybyggare sedan sista Qvinqvennum	5	Tjensteflickor			24
Arbetsföre Inhyses Män	1	Fattige, som underhållas af Barn el:r Andre			2
Åldrige och bräcklige Bönder, som uphört med Landtbruket	17	Summa	91	63	126
Bondedrängar	50				
Gossar	22	Barn mellan 6:te och 15:de året	Man-kön	Qvin-kön	
Gårdsdrängar	17	Antalet	38	49	
Fattige, som underhållas af Barn el:r andre	1				
Lappar, som intet hafva Renar	1				

Jonas Blom.

№ 4. 657

Ödmjukaste Berättelse.

Till underdånigt följe af Maxime Ven. Consistorii Circulariet № 248. §. 1. får underteknad, uppå de af Högl. Uppfostrings Comitén fordrade uppgifter uti Schema № 4, ödmjukast meddela den underrättelse, att uti Fredericas Församling finnes ingen annan Scholæ-Inrättning eller anstallt för Barns undervisning, än att Församlingens Klockare, enligt närlagde Sochnestämme Protocolls utdrag, blifvit antagen att under vinter månaderne, på längre eller kortare tid efter behofvet i hvar by, undervisa Församlingens Barn i Christendomen, samt räkna och skrifva för dem som det åstunda, emot erhållande af någon liten årlig tillökning i hans ringa Klockare lön af hvarje hemmans åbo efter hvars och ens råd och lägenhet, samt nödig kost under läsetiderne och särskildt betalning för hvart barn han undervisar, enligt skeende öfverensKommelse emellan honom och Barnens Föräldrar.

Denna undervisnings anstallt, som denne höst tager sin början i någon viss by, den Pastor efter behofvet föreslår, tyckes böra någorlunda kunna uppfylla det vigtiga ändamålet, en ökad Christendoms Kunskap, och för närvarande blifva tillräcklig, emedan Församlingens folkmängd är ringa, och föräldrarne sjelfve dessutom i allmänhet äga försvarlig och många god och nöjaktig Christendoms Kunskap och försumma icke eller att, efter yttersta förmåga, gifva sina barn en tillbörlig undervisning i Christendomen. Några af församlingens Ledamöter kunna ock litet skrifva och räkna, och underlåta icke att lära sina barn, hvad de sjelfve kunna.

De undervisningsböcker, som följas äro de bland allmogen vanliga såsom A.B.C Boken, Lutheri och Svebilii Catecheser samt Psalm-Boken jemte andra Religions Böcker för innanläsningen.

Församlingens hela folkmängd utgör för det närvarande 420 personer, och antalet af Barn mellan 6:te och 15:de året bestiger sig till 103.

De närings yrken, som egentligen tillhöra denna församling äro boskapsskötsell och åkerbruk, hvaruti Barnen också deltaga och öfvas så snart de hinna till den ålder och styrka att de kunna något uträtta.

Inga Privat-Undervisningar genom Informatorer finnes för det närvarande inom denna Socken.

Frederica den 21 September 1813.

Aron Sollén

Bilaga

Utdrag af Fredricas församlings Sochnestämme Protocolls Bok.

Till underdånigste följe så väl af Högl. Kongl. Canzli Styrelsens till ven. Consistorium under den 20 Novemb. 1812 aflåtne Höggunstliga Rescript, som Maxime ven. Consistorii den 9 December samma år gifna gunstiga skrifvelse, höls af underteknad den 7 februarii 1813 allmän Sochne-stämma med Fredericas Församling rörande antagande och underhållande af särskildte Barna Lärare i Församlingen, då förbemälte Höga Skrifvelser både ifrån Predikostolen och i Sochne-stämman upplästes och ärendet sålunda öfverlades och afgordes:

Som denna lilla och fattiga Församling icke har råd att löna någon särskildt Barn Lärare, så att han kan hafva nödig utkomst, så föreslogs att Församlingens Klockare Eric Bryngelsson, som i anseende till församlingens ringa röktal har liten lön, kunde, emot någon tillökning på sin Klockare lön, under vinter månaderne sysselsätta sig med Barna undervisningen i Byarne, hälst han dertill äger både skicklighet och god tid, så vida han, jemte god Christendoms Kunskap, kan försvarligt skrifva och räkna samt har ringa jordbruk, blott ett litet torp att sköta.

Detta förslag antogs af Församlingens samtelige Ledamöter och förklarade de sig alle nöjde dermed, att Klockaren Eric Bryngelsson skulle, på längre eller kortare tid efter behofvet i hvar by, sysselsätta sig med deras barns undervisning i Christendoms Kunskapen, skrifva och räkna, och ville derföre hvar och en efter råd och lägenhet icke allenast gifva honom något rundeligare i Klockare lön, än Lag utstakar, utan ock under läsetiderne underhålla honom med nödig kost samt särskildt betalning för hvart barn han undervisar, enligt skeende öfverenskommelse emellan honom och barnens föräldrar, med hvilka skylldigheter och löningsvilkor Klockaren ock förklarade sig nöjd.

In fidem
Aron Sollén

Uppläst och för riktigt erkändt i Församlingens närvaro den 21 febr. 1813, betyga

Eric Adamsson i Tallsjö EA Sven Sjöberg i Stennäs

Rätteligen utdraget betygar

Aron Sollén
Pastor Loci

№ 5. 661

Uppgifter

rörande Underwisnings och Upfostrings Anstalterne

i Lycksele Lappmark

Till

Kongl. Upfostrings Commitén.

Sedan Lappmarken förmodeligen i Magni Ladulås tid kommit under Swensk lydnad, började wäl Inwånarenas ledande till Salighetens kunskap, hwilket, genom Konung Carl IX:des omsorg at förskaffa dem körkor, och följande Regenters och andra berömwärde Mäns synnerliga nit för Uplysningen, bekommit närwarande förbättrade utseende.

I Drottning Christinas tid blef genom Sal. Riks-Rådet Skyttes Donation en ordentlig Skola anlagd, der i början Lappbarn från Åsele och Arjepluog äfwen njöto underwisning; men efter åren 1719 och 1720 finnes den i det mesta - samt efter 1736 då flera Skolor blifwit inrättade, hel och hållen varit begagnad af infödda i Lycksele. Om Stiftelsen stadfästelsen m. m. finnes här inga handlingar.

En Lärare (Präst) som Högwördige Dom-Capitlet i Hernösand förordnar, bestrider Underwisningen, och njuter derföre i Lön af Donations räntan 30 tunnor Korn med skjuts för Spanmålen 26 Rd Banco och i Peningar 33 Rd 32 sk Banco, årligen. Skole Mästaren har äfwen ett Mantal Skolebord kan föda 9 à 10 kor 2 Hästar 20 får. Hus bestås: Sätesbyggning af kök Sal och Kammare - Stolpbod, wisthusbod, Badstufwa Quarn hus; Brun och källare halfwa bakugn, och Skole stufwa. De öfriga husen i Man- och Ladugård och på Tegarna måste Skole Mästaren hålla sig sjelf.

Till underhåll för Skole-Barnen åtnjuter likaledes af Donations räntan årligen 24 ½ tunna Gärde-korn, Contant 66 Rd Banco, som skola användas till inkjöpande af Såfvel waror; kläder, och andra behof för Barnen.

Skole stufwan, som för närvarande är genom wådeld förstörd, bestod af ett rymligt rum med förstufwa.

I denna Skola underhålles och underwises 6 Barn i sänder 4 af Lappar födda och 2 af Nybyggare eller Swenskar. Genom särskilt öfwerenskommelse med Skole Mästaren underwisas stundom flere i Skolan, men Gratister äro 6. Dessa skola wäljas enl. Maxim Ven. Consistorii förordnande af den 21 Oct. 1812 och sådana intagas i Skolan, som begåfwade med bättre fattningsgåfwa gifwa hopp om sig, at enl. hvad med Skole-inrättningen hufwudsakeligen är åsyftadt, framdeles: kunna underwisa andra och blifwa skicklige till Catecheter.

Underwisningen omfattar hufwudsakeligen Christendoms-kunskapen. Barnen lära läsa i Bok, och skola jämte utanläsning af Christendoms-läro-böcker genom frågor och förklaringar inöfwas at förstå hwad de i minnet fatta. De brukliga böcker äro

för Lapp-barn: ABC boken, Doctor Lutheri Lilla Cateches; Högströms Frågor, Swebelii Förklaring för Nybyggare-Barn ABC Boken Doct. Lutheri Lilla Cateches och den nya förbättrade uplagan af Swebelii förklarning. Stundom få desse äfwen lära räkna och skrifwa: men som detta är en bisak, så har sällan någon deruti innan Dimission hunnit komma till synnerlig färdighet.

Om skiljnaden i underwisningen bägge könen emellan är ej widare, at omnämna, än at gåssar endast i räknande och skrifwande någon gång blifwit underwiste.

I början af Januarii månad skjer ombyte med Disciplar, sedan de 1 el. 2 år, efter som erfordras till Christendomens lärande och efter hvad Visitator, som Högwördige Dom-Capitlet förordnar finner godt, warit i Skolan. Wid samma tid börjas underwisningarna för de som intagas i Skolan och slutas för dem som dimitteras. Inga ferier hela året igenom förutan 6 weckor i den starkaste Sommaren äro tillåteliga. Likväl få ej Barnen hemförlåfvas, utan skola wara under Skole-Mästarens tillsyn. Läse-timen enl. Instruction börjas med Bön Kl. 6 om morgonen, när längre, och Kl. 7 när kortare dagar äro, sedan fortfares med arbetet till Kl. 8, då frihet lämnas till 9, hwarifrån till 11 åter syslorna fortsättas. Kl. 12 öfwas de som äro skickel. i skrifwande; de öfrige läsa emedlertid. Ifrån Kl. 2 till 3 e. m. gifwes frihet, derifrån läses till 5, då altsammans beslutas med bön. Så äro timmarne fördelte; men om Onsdagar och Lördagar, sedan de repeterat hwad de dagarna förut läst, få de tidigare Kl. 2 e. m. låf.

Disciplinen och Inseendet öfwer Barnens seder och upförande tillkommer Skole-Mästaren först, hwars Embetes pligt det är, at sjelf gå sina Barn före med exempel af sann Gudsfruktan, och inöfva dem i den samma som tillika är en begynnelse af wishet och sann lycka. Wid Embetets förlust är det Honom förbudit at med hårdhet bemöta sina Lärjungar, mindre med hugg och slag isynnerhet för Läxorna, utan skall Han med allehanda Motiwer och tjenliga förställningar dem upmuntra, till dess de sjelfwe finna nödwändigheten af at lära. Men när förmaningar icke hjelpa får Skole-Mästaren nyttja sådan aga och näpst som lämpelig wara kan, at bringa den treskande coh försumlige till lydnad, och upmärksamhet på sina pligter. Öfwer Skole-Mästarens förhållande häruti, också öfwer Barnens seder och upförande håller Pastor i församlingen tillsyn, hwilken icke allenast är skyldig, at understödja Skole-Mästarens bemödande med goda råd och förmaningar, samt wid anställda förhör gjöra sig underrättad om Barnens framsteg, och upmuntra dem till flit, utan ock tillse at de få sin tillbörliga kost, at deras rum hålles snyggt och at de icke på något sätt wanwårdas. Kongl. Canzli Styrelsen och Max. W. Consistorium i Hernösand har högsta inseendet. En Wisitator förordnas årligen, som skall efter höra huru alt tillgår, huru Barnen befinnas och så widare; hwilket gifves Max. Wen. Consistorium till känna, som deröfwer sitt högt uplysta omdöme meddelar till Skole-Mästarens och Wederbörandes efterrättelse. Om några belöningar för flit och wisad beskedelighet, antingen under Skole tiden el. wid Barnens Dimission ur Skolan warit brukliga, wet jag icke. Åtminstone hafwa inga belöningar de här åren blifwit utdelta.

Som redan nämt är blifwa Skole Barnen efter 1 el. 2 år dimit-

terade, och nya intagne. Under Skole tiden anställes då och då förhör af Pastor, wid Dimission af förordnad Visitator. Inga betyg meddelas så wida de som warit i Skolan förblifva innom församlingen, då Pastor Loci är skyldig, at på dem hafwa en noga upsyn, så at de ej allenast behålla i minnet hwad de lärt, utan ock at deres wandel stämmer dermed öfwerens.

Till Lapparnas Underwisande i Christendomen började år 1744 en ambulatorisk Skola. En Lärare vandrade i början kring Lapp-byarna, och lärde, och njöt derföre i Lön 12 Rd Banco om året; Men år 1808 intogs 2:ne Catecheter, som i Lön bekomma 8 Rd Banco hwardera af Ecclesiastiqe fonden - Så hafwa Lapparna goda Underwisnings-Anstalter.

Swenska församlingen, som är betydlig, har deremot nästan ingen Barna-underwisnings Anstalt. Den förmån den hafwer af härwarande Skola är aldeles otillräcklig emot folkmängden. Barna- Underwisningen bestrides hufwudsakeligen af föräldrarna sjelfwa. Men som alla Föräldrar icke torde wara nog nitiske och öme i den delen, ej heller äga nog skicklighet och tillfälle, så wore wist önskeligt, at de finge en Barna-Lärare till sitt biträde. Om en sådan ägde insigt i Jordbruket, Pottask-tillwärkning, Terpentin-tillwärkning och hwilka andra yrken, som kunde tillhöra detta af tillräckliga Skogar upfyllda land, hwilken oberäknelig nytta för församlingen sjelf och för det Allmänna skulle deraf upkomma? Jag wet ej om jag far willse - men om härwarande Skola skulle lämna någon underwisning uti sådana ämnen, så kunde wäl icke det wara emot den goda Stiftaren, eller på något sätt hindra Hans wälgjörande afsigt: Christendomens lärande. Om ett Pott-Ask-Bruk skulle inrättas härintill, der Barnen också skulle stundom arbeta, för at muntra sinnet, och tillika inhämta Practiken - om belöningar gåfvos åt den som efter dimission tillwärkade mest och bäst Pottaska - el. om något annat yrke lärdes och befrämjades - jag ser redan, huru den muntrade gåssen skulle bättre lära i Skolan sin Christendom, och, sedan han derifrån släptes; wara jämte en god Christen, en nyttig Medborgare.

Organist finnes icke; och Klåckaren är så knapt lönt, at Han har sysla at arbeta för sin framkomst.

Swenska folkmängden är 2187, antalet af Barn mellan 6:te och 15:de året 353. Då nu 2:ne Barn om året njuter förmån af skolan så blir det inalles 18, medan de öfrige 335 gått ifrån sina läro-år. Men alla giöra ej ifrån sig Skolan på 1 år och då blir antalet af dem, som komma i saknad af Skol-Mästarens underwisning större.

Det wore derföre af nöden at någon underwisnings-Anstalt tillkomme; och som sagt är, om denna underwisning i wiss mån rigtades på redan förut nämnda yrken, åtminstone till dess de hunnit blifwa så Almämma och kända, at widare ingen underwisning behöfdes - så tror jag stor nytta i flera afsenden skulle medföras.

Inga Priwata Informationer finnas för närwarande innom Socken.

Lycksele den 19 Augusti 1813 Pehr Ol Grönlund
Curam Past. Gerens

№ 7. 667

Till Allerödmjukast följe af Höggunstig Befallning i Circulariret № 248 §. 1. har undertäknad, i den ordning Schema № 4 föreskrifver, at aflämna följande uplysning om Undervisnings Anstalten i Arjeploug:

1:o En Lapp Pædagogie finnes i denna Församling, jämte 3:ne Lapp-Catecheter, hvilka medelst resor Kring Lapparnes byar bestrida Barna-Undervisningen.

2:o Ingen annan Schola, än den ofvannämnde finnes härstädes.

3:o Ingen Ambulatorisk Schola finnes.

4:o Pædagogien härstädes stiftades År 1743. Föröfrigt intages beskaffenheten af denna inrättning af den härhos i afskrift bifogade Instruction för Inspectorerna och Scolmästarena i Lappmarken.

5:o En Scholmästare bestrider undervisningen i denna Pædagogie.

6:o Dess lönevilkor och förmoner afses i härhos i Afskrift följande Circulaire.

7:o Scholans inkomster och utgifter inhämtes af nyssnämnde Circulaire.

8:o Undervisningen lämnes i en Kammare, där Barnen äfven bo och vistas.

9:o Ifrån 10 till och med 20 Års ålder mottages Barnen vanligt vid Scholan härstädes. Underhålles på Publiqve bekostnad, och Böcker få de gratis.

10:o De Kunskaper och öfningar undervisningen omfattar är innan- och utanläsning i A b c Boken, D. Lutheri Cateches, D. Svebelii Förklaring och D. Högströms frågebok, samt Psalm Boken, Nya Testamentet och Postillan, hvaruti Barnen, alt efter som de äro qvicka till ernå större och mindre färdighet.

11:o Ingen undervisning lämnes i Landtskjötseln och slöjderna.

12:o Bägge könen erhålla lika undervisning.

13:o Detta uplyses af hosföljande Instruction för Scholmästarena i Lappmarken och § §: 3, 4 och 5.

14:o Innehålles i nämnde Instructions 11. §.

15:o 13 §; ofta nämnde Instuction visar detta.

16:o Sex Barn, 3 af hvarthera könet underhålles vid denna Pædagogie.

17:o Scholans inkomster synas böra förslå till 6 Barns och

en Pigas underhållande; men Scholmästarens ordinaira lön blir nog knapp till en nödig bärgning.

18:o De af Lapparnes Barn, hvilka ej få rum i Scholan, undervises hemma dels af Föräldrar, dels af Catecheterna, hvarvid de vanlige Christendoms-Böcker följes och nyttjes. Nybyggarenas Barn bekomma öfver alt undervisning af sine Föräldrar, eller andre, hvilka dem i sin vård hafva.

19:o Klockaren har ingen befattning med undervisningen.

20:o Sockens Folkmängd utgjör 780 Själar, och antalet af Barn mellan 6 och 15 året 146.

21:o De innom Socknen vidtagne och följde undervisnings anstalter synas svarande mot Invånarenas antal och behof.

22:o Fiske och Renboskaps skjötsel utgjöra Ortens hufvudsakliga yrke, hvars framgång beror af tid och omständigheter.

23:o Inga privat undervisningar genom Informatorer finnas innom Socken.

Arjeploug d. 23 Novemb: 1813.

Nils Sundelin.

Bilagor

[Sidorna 669-676 upptas av den "Instruction för Inspectorerna och Scholæmästarena i Lappmarken samt Scholæ Piltarne därsammastädes" som även utgör bilaga A i svaret från Åsele och som återfinns på sidorna 8-14 ovan.]

Afskrift 677

Circulaire N:o 152.

§.2.

Sedan, i anledning af Consistorii till för detta Högl Kongl. Directionen öfver Lappska Ecclesiastiqve Werket, under den 24 oct. 1799, afgifne Förslag till förbättring i Schole-Staten för Lappmarkerne, Högl Cantslers-Gillet, enligt dess till Consistorium aflåtne skrifvelse, af den 30 April nästvekne, detta ärende hos sig till pröfning förehaft och sina tankar därutinnan stadgat, samt detsamma till Kongl Maj:ts Nådiga granskning och förordnande i underdånighet hemstält; så har Kongl Maj:t, uti till Högbemälte Gille den 8 sistl Martii aflåtet och af det sednare i Afskrift Consistorio meddelat Nådigt svar, behagat i Nåde bifalla och förordna: Hvad först Staten för Schole-barnen angår, at Consistorium må äga tillstånd at uti de årliga requisitionerne till Barnens underhåll och förnödenheter, för hvarje af de uti Fölinge, Åsele, Arjeploug, Jockmock, Gellivare och Juckasjerfvi varande Scholor, upföra så stor Summa i gångbart Mynt, som svarar mot Femtio Sex Tunnor Korns penninge värde, efter föregående Årets Markegång i det Länet, hvarifrån Spanmålen hemtas, hvilcket Qvantum spanmål, efter gjord uträkning, befinnes fullt upgå i wärde emot de i 1729 års Kongl Stat för hvarje Schola bestådde Waru-persedlar, samt dessutom Tio Riksadaler i Lön och Städsel m.m. för kokerskan, jämte forsel-penningar, efter Scholornas längre el kortare afstånd, nämligen: för Fölinge och Åsele Sex Riksdaler, för Arjeploug, Jockmock och Gellivare Tolf Riksdaler, samt för Juckasjervi Aderton Riksdaler specie. Och komma härvid de Fyra sistnämnde Scholorne at bero af Westerbottns, Åsele af Ångermanlands och Fölinge af Jemtelands markegångar. Beträffande åter Schole-mästarnes aflöning, så emedan 1729 Års Stat utsätter Lönen för en Pædagogus el Schole-mästare till 200 Daler S:mynt, och denna lön, alt ifrån första inrättningen ända intill Mynt-evalvationen år 1777 utgått i Courant Mynt, ty komma desse Löner at få beräknas, a 3 D:r S:mynt Riksdalern, till Sextiosex Riksdaler 32 skill.; då likväl, sedan desse löner således återkommit till deras primitiva wärde, den tillökning af 4 Riksdaler, som år 1792 blifvit Schole-mästarne i Nåde bevilljad, kommer at indragas och försvinna.

Hernösand den 26 Maji 1802.

Eric Hesselgren.

Isac Biberg. Carl G. Nordin Pehr Hellzén.
Johan Salberg Carl Stridsberg.
Olof Huss. Fale A. Burman

/Abr. Renström.

Jokkmokks pastorat

Jokkmokks lappskola

Till Kongl. Uppfostrings-Comitén ställde Uppgifter om Jockmocks Pedagogi-Skola, meddelade af undertecknad efter hvad i Schema Nº 3 är föreskrifvit.

A. I afseende på Inrättningen.

1º Dess egenteliga föremål är Guds Namns ära och Rikets båtnad.

2º Tiden då den blifvit anlagd är den 1 Januarii år 1732. Dess upphof publik auktoritet. Dess Stiftare Hans Kongl. Maj:t, Glorvyrdigst i åminnelse, Konung Fredric I.

3º Hvarken år och dag på det publika förordnande, hvarigenom denna Skola fått sin upprinnelse, ej eller Verba Formalia af sådane Akter kunna i afskrift meddelas, så vidt de röra Inrättningens ändamål och beskaffenhet, emedan de ej finnas ibland Skolans Handlingar.

4º År och dag på den Kongl. Stadfästelse, som på Inrättningen är meddelad, äfven som Verba Formalia, rörande sjelfva Inrättningen, kunna för ofvan besagde orsak ej heller meddelas.

5º Fonden, som blifvit anslagen till dess underhållande, är af Lappmarkens Ecclesiastique Medel. Skolans Inkomster bestå, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Förordnande af den 2 Mars år 1802, i en så stor Summa i gångbart Mynt, som svarar emot 56 Tunnor Korns penninge-värde, efter föregående årets Markegång i Norrbottns Län, samt dess utom 10 Riksdaler i Lön och Städsel m.m. för Kokerskan, jämte Forsell-penningar 12 Riksdaler Specie. Jämlikt Kongl. Maj:ts Nådiga Förordnande af den 25 September år 1811 är Skol-Mästaren härstädes, som tillika är Spis-Mästare, i Nåder förunnad Lösnings-rätt till 30 Tunnor Korn, för Skol-Barnens behof, årligen af behållne Krono Tionde Spannmålen i Välbemäldte Län och Luleå Fögderi efter Markegångspris. Efter Anordning för år 1813 voro Skolans Ordinarie Inkomster, utom Skol-Mästarens Lön, 395 Rd:r 16 sk:r Banco, och dess Utgifter, utom nyss nämnde Lön, som närlagde Specifik Räkning Lit. A. utvisar 426 Rd:r 16 sk:r Banco.

6º Skol-Mästaren är tillika Pastor på stället, och har Adjuncten Hans årliga Lön, som Skol-Mästare, är 66 Rd:r 32 sk:r Banco. På Präst- och Skol-Bordet tillhopa underhållas årligen 10 a 11 kor, 3 drag Oxar, 2 Qvigor och 30 Får. Fisket är mindre lönande.

9º Undervisningen sker dels i Skol-Mästarens, dels i Adjunctens bok kammare. Skol-husen bestå uti ett Kök eller Skolstuga i Nya Mangårds-byggningen, en Stolpebod med dubbla bottnar i godt stånd, en Sten-Källare med Svale af träd äfven i godt stånd, en Badstuga för några år sedan af Socknen uppsatt, och en gammal Sqvalt Qvarn i någorlunda stånd. Jockmocks Församlings Invånare hafva den 5 April år 1800 och

den 11 Februarii 1801 skrifteligen förbundit sig, att, emot erhållande af Ett hundrade Femtio Rd:r, såsom hjelp till en ny Prestegårds byggnad, bygga och ansvara till alla för Jockmocks Skola nödiga hus, så länge Skol-Sysslan förblifver med Pastors-Sysslan förenad, och har Höglofl. Kongl. Cantzlers Gillet på detta af dem gorda löfte den 27 November sistnämnde år anordnat ofvan nämnde byggnads-hjelp Ett hundrade Femtio Rd:r.

10º Barnen som undervisas, njuta jämte fria rum, föda, kläder och böcker på Publici bekostnad.

13º Antalet på dem, som njutit undervisning, under varthera af de tio sist förflutne åren, är 43.

14º Det vanliga antalet af Lärjungar är 6, 3 Gossar och 3 Flickor.

B. I afseende på Undervisningen.

1º Utan inskrifnings penningar intagas i Skolan de mäst behöfvande friske och läraktige Lapp-Barn af 9 års ålder och deröfver.

2º Christendoms-Kunskapen och Medborgerliga skyldigheter noga i akttagande och uppfyllande bibringas Lärjungarne, hvilka, då de hemförlofvas utur Skolan, efter 1 eller 2 års vistande derstädes, äga erforderlig och försvarlig Christendoms Kunskap.

7º Läro böckerne, som nyttjas äro a, b, c Boken, Doctor Luthers lilla Cateches, Doctor Svebelii Förklaring, Doctor Högströms Catechetiska Frågor, Psalm-boken och Nya Testamentet. Vid undervisningen följas de metoder, som i bilagde Instruction Lit. B. äro föreskrefne.

8º Timman då undervisningen börjas och slutas m.m. utvisar 4:de Momentet i ofvan besagde Instruction; hvarvid anmärkes, det Barnen nu mera ej öfvas i skrifning, emedan den är för dem helt umbärlig.

9º Vid hvad tid af året undervisningen börjas, och huru länge den fortsättes utan afbrott af ferier, samt när dessa börja och sluta, utvisar Mom. 3. i ofvan omförmäldte Instruction.

10º Barnen handledas uti Christendoms Kunskapen och dess utöfning med lempa och foglighet. Måttligt straff brukas, då någon vanartig af ömma föreställningar ej låter sig rätta.

11º Skol-Mästaren har noga inseende öfver Lärjungarnas uppförande, och sträcker det äfven till lediga stunder, samt deras nyttiga användande.

12º Jämlikt merbemäldte Instruction Mom. 13. anställes förhör i Kyrkan med Lärjungarne en gång om året, och det i Februarii Månad, af Skol-Mästaren i Contracts Probstens eller Församlingens Pastors närvaro.

13º Contracts Probsten eller Församlingens Pastor, som varit närvarande vid förhöret, lemnar Skol-Mästaren betyg på hvarje Lärjunges början och förkofran i sina Christendoms stycken.

14º 2 a 3 år äro i ofta nämnde Instruction Mom. 10. föreskrefne för Lärjungarnes vistande vid Skolan.

15º Probsten i Contractet har inseende öfver Skolan.

16º Inga betydligare förändringar har undervisningen undergått.

Jockmock i Luleå Lappmark den 17 November 1813.

Daniel Engelmark
Pastor et Pædagogus Loci.

Jokkmokks kateketskola

Till Kongl. Uppfostrings-Comitén ställde uppgifter om Kateket-Skolan i Jockmocks- Pastorat, meddelade af undertecknad efter hvad i Schema Nº 4 är föreskrifvit.

Undervisningen i denna Skola, som på publik Auktoritet blifvit stiftad år 1747, bestrides af en Rese-Kateket, som årligen ifrån början af October- till slutet af April- Månad, då Lapparne lemna Skogs landet och flytta upp till fjellen, i Katekisations ärende besöker Nybyggare och Lappar uti Jockmocks- och Gellivare- Församlingar, förhör hvar och en som förekommer, läser utur Postillan på Sön- och Helgedagar, håller bön morgon och afton, lärer och förmanar till Gudaktighet, samt håller rese- och förhörs-journal. Förplägning och skjuts byar emellan njuter han af nyss nämnde Församlingar. Hans årliga Lön är af Lappmarks Ecclesiastique Fonden 16 Rd:r 32 sk:r Banco. Och 2:ne andra Kateketer, till förordnade endast för Jockmocks- och Qvickjocks- Församlingar, hvilkas åliggande är, att på de dem af Pastor anordnade ställen, jämte läsning utur Postillan på Sön- och Helge-dagar, bön hållning morgon och afton, samt förmaningar till Gudaktighet, undervisa de Lapp-Barn i stafning och innanläsning, hvilkas Föräldrar ej lärt att läsa uti bok, och hos desse sednare memoriter inprägla de nödvändigaste Christendoms sanningar. De underhållas af de Lappar, hos hvilka de göra tjenst, och hafva, under tjenstgöringen, fri skjuts från det ena stället till det andra. Deras årliga Lön är af ofvan omförmäldte Fond tillhopa 14 Rd:r Specie. Och som denna Lön är ej engång svarande emot en Dräng Lön i orten, hvarföre man ofta har svårighet att öfverkomma någon, som vill antaga Kateket sysslan; så wore önskeligt, om någon förbättring i deras Lönevillkor kunde erhållas. De Barn, som af desse Kateketer undervisas, förhöras dels af Pastor i Prestegården, dels af dess Adjunct och Rese-Kateketen vid förhören i byarne. De böcker, som följas vid förhören och undervisningen, äro, jämte Katekesis kanonika, Doctor Luthers lilla Katekes, Doctor Svebilii Förklaring, Doctor Högströms Christendoms Frågor, Psalm-boken och Nya Testamentet. De göra sin syssla alla tider af året, då Lapparne icke äro hindrade af sina hjordars vårdande, att begagna sig af deras undervisning. Under läsnings-tiden börjas undervisningen ungefär Kl:n 8 om morgonen, och slutas Kl:n 5 om aftonen, under hvilken tid dem lemnas vid pass 2:ne Timmar till recreation. Antalet på dem, som njutit desse Kateketers undervisning, under hvardera af de 10 sistförflutne åren, är vid pass 60. Hvarken Klockaren i Jockmock eller Klockaren i Qvickjock har kunnat åläggas någon undervisnings skyldighet, emedan de begge tjena för en ganska ringa Lön, bestående af en Skattlagd Nybyggare i 14 sk:r Banco, af en Lapp, som betalar större skatt, 4 sk:r dito, och af en Lapp, som betalar mindre skatt, 2 sk:r dito. Hvardera af dem uppbär sin Lön årligen utaf hälften af Skattlagde Nybyggare och Skattlagde Lappar, hvilka sammantagne utgöra ungefär 185 Personer. I Jockmock är ej för det närvarande något Klockare-bol. I Qvickjock är ett litet Klockare-bol hvarpå kan underhållas en häst tre Kor och några får. Folk mängden i Jockmocks- Socken var år 1810 636 Personer. Folk mängden i Qvickjocks- Socken var samma år 696 Personer. Summa Summarum 1332 Personer. Antalet af Nybyggare- och Lapp-Barn

mellan Sjette och Femtonde året är nu år 1813 i Jockmocks-Socken 135 och i Qvickjocks- Socken 94. Totala Summan 229. Undervisnings-anstalterne synas nu, då de Nybyggare och Lappar, som ej sjelfve kunna läsa redigt uti bok, gått den 6 sistledne Januarii i författning att, efter råd och tillfälle, antaga och underhålla enskilde Barn Lärare, till sina Barns behöriga handledning uti stafning och ren innan läsning, med deras biträde, som lära andra att läsa uti bok, och derföre undfå præmier, vara någorlunda svarande mot invånarnes i Pastoratet antal och behof; men emedan en stor del af de Nybyggare och Lappar, som gått i denna författning, äro fattige och Medellöse; ty underställes i aldra djupaste ödmjukhet Höga Wederbörandes mogna bepröfvande, om ej en af deras Barns enskilde Lärare kunde årligen erhålla lika Lön af Lappmarks Ecclesiastique Medlen med de 2:ne förr bemäldte Kateketer. Nybyggares yrken i denna ort äro egentligen Jordbruk och fiske. Lapparnes Renars- skötsel, fiske, bastreps-Korgars och träd Kjärils- förfärdigande, som de sälja åt nedra landet; men dessa yrken äro, Jordbruket och Renarsskötsel undantagne, ej så allmänna, att undervisningen i viss mån bör riktas till deras befrämjande.

Jockmock i Luleå Lappmark den 19 November 1813.

Daniel Engelmark,
Pastor Loci.

Bilagor

Specifique Räkning öfver Skolans i Jockmock Inkomster och Utgifter [684-685]

för År 1813 Febr. 16.	Inkomster.	Rd:r	Banco sk:r	rst.
Skol-Barnens Stat för detta år, jämte Kokerskans Lön och Städsel m. m., samt Forsel-penningar och Skol-Mästarens aflöning, enligt anordning af den 11 Januri samma år, tillhopa		462		
Differencen		31	16	
	Summa	493	16	

för år 1813	Utgifter.	Rd:r	Banco sk:r	rst.
Detta år, sedan en ovanlig missväxt i Norrbottns Län inträffat det nästföregående året (1812), köptes för Skol-Barnens behof af Kronans Uplag i Välbemälte Län och Luleå Fögderi				
4 Tunnor Råg a 10 Rd:r 37 sk:r 4 rst. Tunnan		43	5	4
Och 14 Tunnor Korn a 9 Rd:r 21 sk:r 4 rst. Tunnan		132	10	8
24 [lispund] tort Kjött a 2 Rd:r [lispundet]		48		
24 [lispund] torr Fisk a 2 Rd:r [lispundet]		48		
2 ½ Tunna Salt Sik a 9 Rd:r 16 sk:r Tunnan		23	16	
6 [lispund] färsk Sik a 32 sk:r [lispundet]		4		
12 [lispund] Smör a 3 Rd:r 16 sk:r [lispundet]		40		
3 [lispund] Ren ost a 4 Rd:r 21 sk:r 4 rst [lispundet]		13	16	
60 Alnar Ryss wallmar till Kåltar, Kjortlar och böxor för 6 st. Skol-Barn a 21 sk:r 4 rst. aln		26	32	
En aln blått Kläde till Stoffering på Kåltarne och Kjortlarna		2		
1 ½ aln blått Kläde till 6 st. Mössor a 2 Rd:r aln		3		
12 par Lapp skor a 10 sk:r 8 rst. paret		2	32	
6 par Käng skor a 26 sk:r 8 rst. paret		3	16	
För ved och ljus		15		
Lön och Städsel m. m. för Kokerskan		10		
Forsel-penningar för 6 Häst lass Spannmål och andra förnödenhets varor ifrån Luleå Gammel Stad till Harads by uti Luleå Socken, som gör 8 mil a 12 sk:r milen för hvarje lass		12		
Skol Mästarens aflöning		66	32	
	Summa	493	16	

Jockmock i Luleå Lappmark den 15 November 1813.

Daniel Engelmark,
Pædagogus Loci.

Riktigheten af förestående Räkning intyga

Olof Silvin
för detta Krono Nybyggare i Haraudden och Klockare i Jockmocks Sokn. OSV

Johan Johansson
Krono Nybyggare i Waikajaur och Kyrkovärd i Jockmocks Sockn. IN

[Sidorna 691-701 upptar ytterligare två bilagor: instruktionen och skolstaten för skolorna i lappmarken. Dessa återges endast på sidorna 8-13 repektive 15-16 ovan. Skolstaten i svaret från Jokkmokk avviker dock genom att till färsk fisk och fågel anslå 6 (i st f 2) daler och för 8 (i st f 4) alnar blått kläde uppta 16 daler (i st f 16 öre). Priset på lärften anges dessutom mer exakt till 5 1/3 öre per aln.]

№ 9. 703

Till Ödmjukaste efterlefnad af Maxime Ven:
Consistorii Hög-gunstiga Befallnings uti
Circulariet № 248. meddelas Ödmjukast.

Uti denna Gelliware Församling finnes allenast En, så kallad Lappsk-Chridendoms Schola, af Högl. Kongl. Direction öfwer Ecclesiastiqve Werket i Lappmarken anrättad i början på 1750 Åratalet, till des oumbärliga behof låtit upsättas erfordeliga Hus-Rum samt anslagit Scholæ Bord, att Sex /6/ st af Allmogens barn årligen Derstädes åtnjuta föda, beklädning samt underwisade warda uti Christendoms kundskap. Till berörde barns underhållande är af Staten anslagen en nöijachtig penning-Summa så att, ehwad deras wederbörliga skiötsell betarfwar, intet något kan brista. ScholæMästaren anhåller äfwen af Publica medel sin Lön uti Contante penningar.

Utom ofwannämnde Schola, äro 2:ne Catecheter, hwilcka likaledes lönas af Staten; samt En med Jockmocks församling gemensam Rese Catechet som Tourwice el:r en Termin om året. Catechetiserar här i Församlingen. Jämte ofwan berörde Catecheter äro nästledne Winter Barna Lärare tillsatte, hwilka intet Lönas af Publica medel, utan endast af Barns Föräldrar warda efter omständigheter med något hugnade. För öfrigit torde de årligen till Maxime Ven: Consistorium, öfwersändne acter och berättelserna uplysa Läro-Wercket i denna Församling och härmedelst i djupaste ödmjukhet dem åberopar.

Folck-Numern i denna Församling, är 1240. samt Barn ifrån 6:te året till 15:de året 282.

Framhärdar med djupaste wördnad

Maxime Venerandi Consistorii

Gellivare d. 3 Dec:
1813.

Ödmjukaste tjenare
Th: Björckman

№ 10. 705

Till Kongl. Uppfostrings Comitén

Underrättelser,

angående Jukkasjärvi Schola.

Antalet af Barn, som undervisas och underhållas.

Vid denna Schola hafva ifrån den 14 januarii 1744, då Scholan tog sin början, till detta års slut 6 Barn, tagne af båda könen, årligen blifvit undervisade, klädde och födde; men ifrån nästkomande års början komma, enligt underteknads Fullmagt af d. 15 Junii 1812, 3 Barn att här årligen åtnjuta dessa förmåner.

Undervisningen.

Undervisningen, som sker på Finska Språket har med Barn af vanliga Naturs gåfvor till ändamål: färdig, åtminstone försvarlig Innanläsning lika färdig eller försvarlig Utanläsning af Abc-Boken, Lutheri Cateches, Hustaflan, Athanasii Symbolum och Svebilii Förklaring, och nödvändiga begrep om hvad man i minnet fästat, med upmuntran att den vunna kunskapen genom Guds Nåd till nytta använda. När Barnen hinna till detta målet, till hvilket de merendels komma innom 2 års tid, hemförlofvas de, och andre intagas i stället. Men dem, som af naturen äro mycket tröge, eller utan minsta undervisning kommit till deras stadgade år har man icke i Scholan till dess de gort dessa framsteg, utan när de läsa försvarligt i bok, och Abc-Boken, Lutheri Cateches och Hustaflan utantill, samt hafva nödiga Religions begrep, så dimitteras de.

Scholmästaren, Dess Stat och Lön m. m. af Ecclesiastique fonden.

I kraft af nämnde Fullmagt, är nu Församlingens Pastor äfven Scholmästare, och kommer att ifrån och med nästkommande år för 3 Barns undervisning, beklädning och kosthållning åtnjuta half Scholæ Stat och Lön, nemligen:

till Barnens underhåll 28 Tunnor korn efter Ortens Markegång,
till Städsel och Lön åt kokerskan 5 Riksd.
till Forselpenningar för vahror, som å Nedra Landet måste för Scholans behov köpas 13 Riksd. 24 sk. (Anmärkning: Höglofl. Kongl. Cancellie-Styrelsens till Max. Ven. Consistorium d. 6 Nov. 1811 aflåtne Höggunstliga Rescript tillägger efter anledning af förhöjd Skjuts-lega Jukkasjärvi Schola för år 1810 och framgent till Forselpenningar 27 Riksdaler Banco i stället för de i Staten anslagne 18 Riksd. Dº)
och i Lön 33 Riksd. 16 sk, allt i Banco mynt.

Medel till upköpande af Läro-böcker för Scholbarnen nödvän-

digt Husgeråd, såsom Sängkläder, Järn- och Trä-käril med mera, hafva hittils blifvit, blifva ock förmodligen härefter Nådgunstigt bevilljade.

Scholmästarens andra Förmåner.

Kongl. Maj:ts nådiga Resolution af d. 6 Dec. 1810 tillägger Scholmästaren i Jukkasjärvi rättighet att, emot Markegångs pris, erhålla af Krono-Tionde-Spannmålen i Öfver-Torneå nödigt behof för Scholan. Denna rättighet gagnar hädanefter äfven Pastorn och Scholmästaren i Enontekis, hvilken ifrån nästkommande års början äfven kommer att med åtnjutande af half Scholæ Stat och Lön årligen undervisa och underhålla 3:ne Scholæ barn.

Scholans Spannmåls behof uppforslar Lappska Allmogen ifrån Kengis, som ligger 16 mil nedanföre Jukkasjärvi Schola, emot 6 sk Banco för tunnan, hvilka Forselpenningar utgå af Socknemedlen.

Med nödiga Slakt-renar blir Scholan af bemälde Allmoge för billigt pris, äfven hädanefter försedd.

Scholæ-bolet.

Dermed anskaffades År 1812 genom byte ett Nybygge i Karesuando till Boställe för Pastoren ock Scholmästaren i Enontekis.

Jukkasjärvi den 29 Dec. 1813.

Pehr Palmgren.
Pastor och Scholmästare i
Jukkasjärvi.

Nº 12. 709

Uppgifter för Föllinge Pastorat, till
Kongl: Uppfostrings- Commitéen
enlige Schema Nº 4.

1º Ingen så beskaffad Schola, som uti 1:sta Momentet omnämnes finnes uti detta Pastorat utom den kallade Lapp-Scholan för hwilken årlig Berättelse till Max. Ven. Consistorium afgifwes.

2º Ingen SochneSchola eller däremot swarande Läroanstalt gifwes här, utan få de Sochens yngre Barn, som äro närmast boende och kunna räknas såsom medium till 20 st., en dag uti hwarje wecka ifrån hösten till Pingest af underteknad wissa Läxor, som de göra redo för, och blifwa i småningom öfwade uti förståndet, och detta utan den minsta äskade wedergällning.

3º Någon annan Ambulatorisk Schola gifwes icke härstädes, än den underwisning, som på Nybyggarenas och de aflägsnes begäran skjer så i Läsande som Skrifwande af Catecheten Jonas Jönsson Nordfjäll å de tider han ej kan wara uti fjällen för att lära Lappbarnen; och njuter nämnde Catechet, som Byetals håller Scholan för hwart Barn han med stafning, ren läsning m. m. underwisar och öfwar, en Kanna Korn; hwarefter all Ung dom omkring 15 års ålder får denna grundläggning påbyggd af Församlingens Präster som så länge öfwa dem i förståndet att de med tillfredsställelse kunna låta dem ståndа offenteligit Förhör för Församlingen och therefter göra sin första Nattwardsgång; dock får man, oagtad all uppoffring af tid och omtanke finna, det icke alla Barn, såsom af olika Fattnings gåfwa, komma till lika stadga uti förståndet.

4º År 1746 då Föllinge, som war Annexa till Lith blef särskilt Pastorat, blef här tillsatt ScholæMästare med 200 dal:r Silfrmts Lön jämte ett litet Boställe, men sedermera blef Pastors och ScholaæMästare Sysslan med reglerad Stat förenad; njutande uti Scholan årligen 6 Barn anbefalte förmohn medelst Kläder, föda och underwisning, hwarjämte man flere gånger i weckan söker genom små samtahl odla deras förstånd, och enär någon finnes tjenlig till Catechet, får den samma jämte läsning ock lära sig skrifwa.

5º År 1758 blef ock till Scholæmästarens el:r Pastors biträde en Vicarius förordnad för de i Södra fjällen boende Lappar hwartill 12. tun korn blefwo af de på Stat föreslagne 40 t. i halfrågade mått tagne, hwilka 12 t. korn nu mera Comminister uti Undersåker och Pastor i Hede jämte Prästrättigheterna af Lapparne å denne Division, njuta: Warande dessutom 4: Catecheter som Kringresa i Fjällen och lära Lappbarnen de första grunderna i Läsningen, och hafwa af EcclesiastiqMedlen de i Ströms och Föllinge Lappmarker hwardera 8 Rd. Catechet: Undersåker och Offerdahl 14. Riksdaler och den i Owike och Hede Fjälltract warande Catecheten 12 Rd Bº.

6. I stället för Scholæhus njuter pastor årligen såsom hushyra 3 Rd Bº.

7o Den underwisning som i 11: mom: omnämnes rörande Landskjötselen, Slöjder m.m. torde förmodeligen ej på annat sätt än som skjer kunna wärkställas neml. genom dels lämnade Exempel dels ock tillfälliga Samtahl.

8. Ingen skilnad emellan Kjönens underwisning som i 12. Moment: gifwes anledning till, göres, utan får man ofta finna eldigare fattningsgåfwa och mognad hos flickor än hos gossar.

9. Uti LappScholan hålles Bön om morgonen K. 7 och aftonen kl. 6 hwaremellan, då circa 3 timar bortgå såsom mattid, läsningen skjer.

10. Uti Föllinge Pastorat äro, så wid ModerKyrkoFörsamlingen som Annexorne Hotagen och Frostvik Folkmängden 1069 och theribland 292 Barn emellan 6 och 15 års ålder.

11. Innom detta Föllinge Pastorat är ej någon private Informator.

Föllinge den 29 September 1813

Joh. Ax. Huss
Pastor.

Bilaga 1.

CIRCULAIRE TIL SAMTELIGE CONSISTORIERNE, ANGÅENDE UPLYSNINGAR OM GYMNASIER, SCHOLOR OCH ANDRA LÄRO- OCH UNDERVISNINGS-ANSTALTER I RIKET; GIFVET STOCKHOLM DEN 3 APRIL 1813. STOCKHOLM, TRYCKT I KONGL. TRYCKERIET, 1813.

Sedan Kongl. Maj:t, uppå Riksens Ständers underdåniga hemställan, i Nåder tilförordnat en Comité, hvilken ägde at, efter inhemtad kännedom af Upfostrings- och Undervisnings-anstalterne i Riket, i underdånighet föreslå de förbättringar, som dervid kunde nödige finnas: så har Kongl. Maj:t, genom Nådig Skrifvelse af den 17 Februarii innevarande år, updragit samma Comité at från vederbörande infordra upgifter och underrättelser om alt hvad som rörer så väl offentelige Läroverk, som de serskilda inrättningar til upfostran och undervisning, hvilka å hvarje ort kunna vara stiftade.

Då Comitén ofullkomligt skulle upfylla Kongl. Maj:ts och Riksens Ständers afsigt, om den, utan en fullständig kännedom af närvarande inrättningars ändamål och tilstånd, påtänkte förbättringar, eller om den underlät, at, efter inhemtad kunskap om hvad brista kan, sträcka sin omtanka til utvidgande af de för et Rikes bestånd och sällhet så nödvändiga Upfostrings-anstalterne; har Comitén, til följe af Konungens redan åberopade Nådiga tilstånd, ansett sig böra af Tit. begära och infordra alla de upgifter och uplysningar, hvilka Tit. af närlagde Schemata inhemtar.

Det är från Consistorierne sjelfve, som Comitén förväntar de äskade underrättelser om Gymnasier, Cathedral- och Trivial-Scholor i hvart och et Stift, äfvensom rörande de mindre Scholor, hvilka på publik bekostnad i Städerne kunna vara inrättade. De underrättelser åter, hvilka röra Pädagogier och Catechet-Scholor i Städerne, Regements- och Garnisons-Scholor, Elementar- och Industri-Scholor, Barnhus-Scholor, Fattig-Scholor, Söndags-Scholor, Pädagogier på Landet, Sockne-Scholor, eller andre Upfostrings- och Undervisnings-anstalter, vare sig för det ena eller andra könet, i Städer och på Landet, äger Tit. at inhemta från vederbörande Kyrkoherdar eller de Prestmän, hvilka deras ställe förestå, från Regementernes Prester, samt, genom Kyrkoherdarne, från Föreståndarne af de Inrättningar, hvilka icke äro ställde under Pastorernes inseende.

Ehuru Kongl. Comitén icke i afseende på enskildte Stiftelser, utan vederbörandes frivilliga begifvande, äger rättighet gifva anledning til några förändringar, böra dessa Stiftelser likväl af Comitén vara kände, såsom hörande til de utvägar för undervisning, som äro at tilgå; och böra derföre vederbörande äfven om dem lemna lika tilräcklige uplysningar.

Enär Comitén på detta sätt utvisat föremålen för sina fordringar, gör den sig försäkrad at Tit. inser hvad til deras upfyllande behöfves, och tillägger endast at alle upgifter från hvar och en ort böra sådane som de til Tit. från vederbörande inkommit, til Comitén insändas, beledsagade med de anmärkningar som Tit. dervid kan finna nödige.

Sluteligen får Comitén anmoda Tit. at foga så skyndsamma anstalter som möjlige äro, på det at alla upgifter måga inom det 15 Maji nästinstundade år 1814 vara Comitén tilhanda komne.

Stockholm den 3 April 1813.

Jacob Ax. Lindblom.
Nils von Rosenstein.
Carl von Rosenstein.
Carl Gust. von Brinkman.
P. Afzelius. O. Kolmodin.
Nils Bergsten.
Gustaf af Wetterstedt.
Adolph Georg Mörner.
Axel Gabr. Silverstolpe.
Matth. Norberg.
J. Holmbergsson.
/Jacob Adlerbeth.

Återgivet efter:
Hall, B Rud (utg), Folkpedagogiska utlåtanden. (Årsböcker i svensk undervisningshistoria 45-46, Pedagogiska källskrifter X). Lund 1935, s. 129f.

Bilaga 2.

HERNÖSANDS CONSISTORII

CIRCULAIRE,

N:o 248.

--*-*-*-*-*-*-*-*

§. 1.

Sedan Kongl. Maj:t, uppå Riksens Ständers underdåniga hemställan, i Nåder tillförordnat en Comité, hvilken ägde att, efter inhemtad kännedom af Uppfostrings- och Undervisningsanstalterne i Riket, i underdånighet föreslå de förbättringar, som dervid kunna nödige finnas, och, uppå särskild Nådig befallning, Välbemäldte Comité i Circulaire, den 3 sistledne April, åt Consistorium uppdragit, att ifrån Vederbörande infordra och till Comitén insända uppgifter och underrättelser om allt hvad som rörer, så väl offentelige Läroverk, som de särskillde inrättningar till uppfostran och undervisning, hvilka å hvarje ort kunna vara stiftade, så åligger

1:o Rector vid härvarande, Inspectores vid Umeå, Piteå och Frösö Trivial-Scholor, samt vid Sundsvalls och Luleå Stads-Scholor, att författa och innom detta års slut till Consistorium insända de uti medföljande Schema N:o 2 infordrade upplysningar angående Katedral- Trivial- och så kallade Stads-Scholor.

2:o Kyrkoherdarne i Städerne eller andre, som äga inseende öfver sådane där inrättade Scholor, hvilka icke kunna komma under benämning af Katedral- Trivial eller Stads-Scholor, att före samma tid till Consistorium insända, till Kongl. Uppfostrings-Comitén ställde, Uppgifter, hvilka uti Schema N:o 3 omförmälas; och

3:o Herrar Contracts-Prostarne att ifrån Vederbörande Kyrkoherdar på Landet eller de Prästmän, hvilka deras ställe förestå, infordra, och äfven, före innevarande års slut, till Consistorium insända de uppgifter, hvilka föreskrifvas i Schema N:o 4, hvaraf erforderlig antal Exemplar för hvarje Contract nu afgår; och förväntar Consistorium att Herrar Contracts-Prostarne noga tillse, det Uppgifterne ifrån hvarje Pastorat fullständigt upptaga de ämnen, som berörde Schema innehåller.

--- --- --- --- --- --- --- ---
--- --- --- --- --- --- --- ---

Hernösand den 29 Junii 1813.

CARL STRIDSBERG. OL. HUSS. OL. LINDAHL.

NILS MAGN. BERLIN. OL. FR. FORSSBERG.

Isak Grape.

Bilaga 3.

N:o 3.

Uppgifter,

dem Consistorierne infordra från Kyrkoherdarne i Städerne, eller andre, som äga inseende öfver sådane der inrättade Skolor, hvilka icke under benämningarne af Katedral- Trivial- eller Stads-Skolor kunna inbegripas:

Om i Staden finnes någon Elementar- Industri- Navigations- eller Handels-Skola; Pedagogi- Regements- eller Garnisons-Skola; Barnhus- Fattig- Handtverks- så kallad Söndags-Skola för Gesäller, Lärogossar eller andre; Flick- och Pig-Skola; Kateket eller annan Skola, af hvad namn den vara må?

Uppgifves för hvarje Skola särskilt följande:

A. I afseende på INRÄTTNINGEN.

1:o I korthet Skolans egenteliga föremål?

2:o Tiden då den blifvit anlagd? Upphofvet: antingen publik auktoritet, allmän öfverenskommelse, eller enskilt stiftelse? hvarvid Stiftarenas eller Stiftarens namn uppgifvas.

3:o År och dag på det publika förordnande, den öfverenskommelse, det testamente eller donation, hvarigenom Skolan fått sin upprinnelse; och hvarjemte Verba Formalia af sådane Akter i afskrift meddelas, så vidt de röra Inrättningens ändamål och beskaffenhet?

4:o År och dag på den Kongl. eller annan stadfästelse, som på Inrättningen kan vara meddelad, med anförande af Verba Formalia, som röra sjelfva Inrättningen, i den händelse något annat dokument af lika innehåll ej, enligt nästföregående moment, blifvit i afskrift lemnadt, samt i det fall Stadfästelsen gör någon ändring i Stiftelse-Dokumentet?

5:o Hvad fond till Skolans underhållande är anslagen, vare sig af allmänna eller enskilta medel, årliga sammanskott eller beständig tillgång i spanmål, varor, ränta på utlånte Kapital, jemte specificeradt och summariskt belopp på Skolans så väl ordinarie och extra ordinarie inkomster, som dess årliga utgifter?

6:o Lärarnes antal och beloppet af hvarderas lönevilkor, af hvad beskaffenhet dessse sistnämnde vara må, såsom Spanmål eller Penningelön, Boställe, Boningsrum, Hushyre-medel, betalning af dem som undervisas eller deras föräldrar m. m.

Anmärkes: I afseende på dessa begge sistnämnde punkter, att för de Skolor, som hafva sin upprinnelse från publik auktoritet, bifogas så beskaffade Tabeller, som äro föreskrifne att aflemnas för Gymnasierne, Katedral- Trivial- och Stads-Skolorne.

7:o Om vid Skolor som hafva sin upprinnelse från publik auktoritet, någon Lärare är så otillräckligen lönt, att han genom särskilta utvägar behöfver söka sin utkomst?

8:o Hvilka förbättringar i Stiftelsens tillgångar, i Lärares lönevilkor och förmåner, samt i allmänhet för Skolan, kunna vara att förvänta och påräkna?

9:o Om något hus för Skolan är anslagit, dess närvarande tillstånd, samt af hvad fond det underhålles, eller hvarest i annat fall undervisningen sker?

10:o Huruvida de, hvilka undervisas, till större eller mindre antal njuta fria rum och underhåll, eller något annat understöd?

11:o Huruvida, i afseende på sjelfva Inrättningen, dess reglementariska föreskrifter, tillgångar m. m. några betydliga förändringar förefallit? om några afvikelser skett från föreskrifter i en eller annan måtto? samt af hvad anledningar och auktoritet?

12:o Om någon inrättning för kroppsöfningar skulle finnas, huru densamma är beskaffad?

13:o Antalet på dem, som njutit undervisning, under hvardera af de tio sistförflutne åren?

14:o Hvad i öfrigt i afseende på Inrättningen kan finnas nödigt att anmärka?

B. I afseende på UNDERVISNINGEN:

1:o Vilkoren för intagande i Skolan, så i anseende till ålder och kunskaper, som kostnader?

2:o Hvilka kunskaper bibringas Lärjungarne? huru långt i hvarje kunskapsgren undervisningen sträckes? samt till hvad grad Stilöfning idkas?

3:o I hvilka kroppsöfningar undervisning gifves? och metoderna att meddela den?

4:o I hvad handtverk eller annan slöjd och industri Lärjungarne inöfvas?

5:o Om Skolan är fördelad i Klasser? hvilka de äro? och hvad i hvarje Klass läres?

6:o Då mera än en Läromästare eller Läromästarinna finnes, huru undervisningen mellan dem är fördelad?

7:o Hvilka Läroböcker nyttjas? och hvilka metoder vid undervisningen följas?

8:o Timman då undervisningen börjas och slutas, och hvartill hvarje timma användes? samt i följe deraf ett Schema Lectionum, der ett sådant upprättas kan?

9:o Vid hvad tid af året undervisningen börjas, och huru länge den fortsättes utan afbrott af ferier samt när dessa börja och sluta?

10:o Beskaffenheten af disciplinen, samt hvilka straff och belöningar nyttjas?

11:o Hvad inseende öfver Lärjungarnes uppförande äger rum? och huruvida tillsynen sträckes till lediga stunder, samt deras nyttiga användande?

12:o Hvilka förhör och Examina med Lärjungarne anställas? och deras beskaffenhet?

13:o Hvilka och huru beskaffade betyg dem meddelas?

14:o Om någon viss tid är föreskrifven för Lärjungarnes vistande vid Skolan?

15:o Hvilken eller hvilka öfver Skolan hafva inseende?

16:o Antalet på Lärjungar, för hvarje af de sist förflutne tio åren, så vidt sådant upplysas kan? samt huruvida de blifvit flyttade till andre Läroverk, eller ingått i Handtverk eller andra närningar och yrken?

17:o De betydligare förändringar undervisningen kan hafva undergått? och af hvad orsak? samt de förbättringar som kunna föreslås?

Anm. Så vidt som dessa frågor kunna upplysas genom de Akter, hvilka insändas, blifver tillräckligt att vid besvarandet åberopa dem.

För öfrigt anmärkes, att för de af dessa Skolor, hvilkas inrättning sådant till mer eller mindre grad medgifver, böra de bestämdare frågor, som för Katedral, Trivial- och Stads-Skolor äro uppgifne, följas.

Slutligen kunna betydligare Pensions-Inrättningar, som i någon Stad finnas för det ena eller andra könet, eller begge, omnämnas och till sin hufvudsakliga beskaffenhet beskrifvas.

18:o Stadens, och då den är fördelt i flere Församlingar, hvarje Församlings folkmängd, och särskilt antalet af Barn mellan sjette och femtonde året?

19:o Huruvida i Staden undervisningen synes svara emot behofvet, antingen för hela Staden, eller, om flere Församlingar der finnas, huruvida den för en eller flere kan anses otillräcklig?

20:o Omnämnes äfven huru många Privat-undervisningar genom Informatorer för det närvarande finnas i Staden?

Källa: Berättelse Af Kongl. Uppfostrings-Comitén, Första Häftet, Innefattande Dess Inrättning och Föremål, samt Den Plan som blifvit fattad, och de Anstalter som sedan dess tillförordnande blifvit vidtagne I afseende på Allmänna Uppfostringens och Undervisningens förbättrande. Stockholm, Tryckt i Kongl. Tryckeriet, 1813, Bilaga N:o III, s 13-20.

Bilaga 4.

N:o 4. UPPGIFTER, HVILKA AF CONSISTORIERNE INFORDRAS FRÅN KYRKOHERDARNA PÅ LANDET ELLER ANDRA VEDERBÖRANDE:

1:o Huruvida någon så beskaffad Skola, som i Schema N:o 3. omnämnes, i Församlingen finnes? i hvilket fall upplysningar och underrättelser meddelas efter hvad i berörde Schema är föreskrifvit.

2:o Om i Församlingen finnes någon Sockne-Skola? eller genom privat inrättning stiftad Läro-anstalt och mot Sockne-Skola svarande?

3:o Huruvida någon Ambulatorisk Skola finnes? huru undervisningen der bestrides? och huru densamma är fördelad i afseende på dem, som skola åtnjuta den?

4:o När den ena eller andra Skolan blifvit stiftad? jemte samma Akter och uppgifter, hvilka, i afseende på stiftelsen, stadfästelsen m. m. i N:o 3. finnas äskade?

5:o Af hvilken eller hvilka undervisningen bestrides?

6:o Lärarnes lönevilkor och förmåner, på sätt N:o 3 innehåller?

7:o Skolans inkomster och utgifter, efter enahanda grunder?

8:o Stället der undervisningen lemnas? samt om och huru beskaffadt Skolehus finnes?

9:o På hvad vilkor, så i anseende till ålder, som kostnad, barnen mottagas och njuta undervisning? Huruvida de barn, som undervisas, åtnjuta något understöd till föda, kläder och böcker?

10:o Hvilka kunskaper och öfningar undervisningen omfattar? såsom läsning, Christendoms- eller annan kunskap, skrifning, räkning m. m. hvilket allt omständligen uppgifves? till hvad höjd i hvarje kunskap undervisningen och öfningen drifves? Hvilka böcker och hvilka undervisnings-sätt följas? Och för de lägsta Skolorna, huruvida barnen i synnerhet öfvas att läsa och skrifva både tydligt och fort?

11:o Om någon undervisning lemnas i det som rörer Landtskötseln och Slöjderna?

12:o Skillnaden i undervisning begge könen emellan?

13:o Vid hvad tid på året undervisningen tager sin början och slutas, och vid hvad timmar, under Läsnings-tiden, undervisningen börjas och slutas? samt huru timmarne äro fördelta?

14:o Disciplinen, och huru långt inseendet öfver seder och uppförande sträckes, jemte straff och belöningar?

15:o Om och hvilka Förhör med barnen anställas, samt om och hvilka Betyg meddelas?

16:o Det vanliga antalet af Lärjungar?

17:o Hvilka förbättringar, vare sig i Skolans inkomster och fördelar, eller i undervisningsverket, kunna vara att förvänta och påtänka?

Anm. Då någon af föregående uppgifter inhemtas genom de Handlingar som insändas, behöfva endast dessa åberopas.

18:o Der inga Skolor finnas, eller icke tillräckliga för Socknebarnens antal, uppgifves på hvad annat sätt, och i hvilka ämnen ungdomen undervises? hvilka undervisa? till hvad grad undervisningen drifves, i synnerhet i läsning och skrifning? hvilka böcker nyttjas? huru ofta undervisningen meddelas, med hvad mera, som kan gifva ett fullständigt begrepp, på hvad fot undervisningen för Allmogens barn är ställd?

19:o Uppgifves, om Klockaren eller Organisten i Församlingen har sig någon undervisnings-skyldighet ålagd, och om han derföre njuter någon särskild vedergällning? samt huru stor? I det fall någon undervisnings-skyldighet icke åligger dessa personer, och någon Skolmästare icke finnes, uppgifves, huruvida Klockaren och Organisten äro så lönte, att den saknade undervisningen kan dem åläggas att bestrida?

20:o Socknens folkmängd, och särskilt antalet af Barn mellan Sjette och Femtonde året?

21:o Huruvida undervisnings-anstalterne inom hvarje Socken synas svarande mot invånarnes antal och behof?

22:o Hvilka yrken så egentligen tillhöra orten, eller äro så allmänna derstädes, att undervisningen och öfningarne synas i viss mån böra riktas till deras befrämjande?

23:o Omnämnes äfven huru många Privat-undervisningar genom Informatorer för det närvarande finnas inom Socknen?

Återgivet efter:
Hall, B Rud (utg), Folkpedagogiska utlåtanden. (Årsböcker i svensk undervisningshistoria 45-46, Pedagogiska källskrifter X). Lund 1935, s 133-135.

Frågeformulären finns även tryckta i:
Berättelse Af Kongl. Uppfostrings-Comitén, Första Häftet, Innefattande Dess Inrättning och Föremål, samt Den Plan som blifvit fattad, och de Anstalter som sedan dess tillförordnande blifvit vidtagne I afseende på Allmänna Uppfostringens och Undervisningens förbättrande. Stockholm, Tryckt i Kongl. Tryckeriet, 1813. - - Bilaga III s 13-24.

Bilaga 5.

Wördsamt Memorial.

Till följe af Kongl. Uppfostrings Comiténs Circulaire Bref den 3 April 1813, får Consistorium den äran, att insända de infordrade upplysningar om detta Stifts Gymnasium, Scholor och andra förevarande undervisnings anstalter; samt därjämte härmedelst bifoga de Anmärkningar, som Consistorium funnit därvid nödiga.

Hvad Uppgifterne angående Hernösands Gymnasium beträffar, äro de, enligt föreskrift, af Consistorium omedelbarligen meddelade och innehålla således alt hvad Consistorium kunnat och trodt sig böra till äskad upplysning åstadkomma. Men vid Uppgifterne efter Schema N:o 2 torde först böra nämnas, att ingen så kallad Cathedral Schola i detta Stift finnes, samt därnäst, att Uppgifterne, rörande Trivial och Stads Scholor äro, i stöd af Herr Stats-Secreteraren och Commendeuren von Rosensteins, å Kongl. Comiténs vägnar, aflåtne Skrifvelse den 31 Augusti 1813, af dessa Scholors Rectorer eller Föreståndare författade och till Consistorium inkomne; hvilka uppgifter, hvad Hernösands och Sundsvalls Scholor beträffar Consistorium tror sig böra med följande Anmärkning beledsaga.

Den sig företeende motsägelse emellan Rectorn Svedboms uppgift, att Hernösands Trivial Schola icke äger några Stipendier och Scholæ Mästaren Arbmans föregifvande, att ett Sundsvalls Stads Schola tillhörigt Stipendium, kalladt det Thunmarkska, skall hafva blifvit emot Testators, Afledne Expeditions Fogden och KronoLänsmannen i Skinnskattebergs Härad och Westmanland, Olof Thunmarks afsigt, Hernösands Trivial Schola tillerkändt, har sin föranledning deraf, att den fråga ännu icke blifvit afgjord, som uppstådt om Testators rätta mening, då han donerat ett Capital af 555 Rd:r 26 sk 8 rst. Banko, "hvaraf belöpande årliga Intresset skall delas emellan Sex Gossar vid Sundsvalls Trivial Schola, bördiga ifrån Tuna, Attmar och Njurunda i Medelpad, med vilkor att dessa gossar äro skickelige och hugade för Studier". Då nu Sundsvall icke har någon Trivial Schola, utan blott en Pædagogie, påstås å ena sidan, att Testator icke måtte hafva haft bestämda begrepp om Trivial Schola, men oaktadt denna benämning likväl tyckes hafva menat Sundsvalls Schola, å den andra åter, att vilkoret af fallenhet och hug för Studier synes tillkännagifva, att han velat, det Ynglingarne skola uppehålla sig vid en Trivial Schola, således Hernösands, såsom den närmaste af sådan beskaffenhet. Emedlertid, intilldess tvisten blifvit slutad, har Capitalet blifvit af Consistorium förräntadt, och, då så qvalificerade Ynglingar här funnits, räntan dels till dem utdelad, dels lagd till Capitalet. Så vida framledne Herr Biskopen ock Commendeuren Nordin med döden afgick, innan denna sak hann blifva Kongl. Maj:ts Nådiga ompröfning underställd; har Consistorium trodt sig böra därmed uppskjuta tills Stiftets nu varande Biskopp, hvilken vården om Scholverken närmast tillkommer, hinner hitflytta.

Då i detta Stift inga sådane Scholor finnas, som i Schema N:o 3 efterfrågas, har Consistorium trodt sig böra i dess ställe öfversända de underrättelser, som inkommit ifrån de flesta Lappmarks Pastoraten, om de där varande Pædagogier ock Catechet-Scholor, ehuru af sin egen särskildta beskaffenhet och syftning, Christendoms kunskapens spridande i Lappmarken samt förse dem med nödig aktad Förtekning. Men som årliga Berättelser icke mindre om Församlingarnes än dessa Scholors tillstånd ingå till Höglofl. Kongl. Canzli-Styrelsen, har Consistorium ansedt några särskildta anmärkningar därvid vara för det närvarande öfverflödiga.

Sluteligen får Consistorium, enligt samma föreskrifter, den äran att till Kongl. Comitén insända hela Samlingen af de från Kyrkoherdarne på Landet infordrade och inkomne Berättelser efter Schema N:o 4 om undervisningen i hvarje Pastorat samt en deröfver upprättad förtekning, jämte Utdrag af Uppgifterne om Folkmängd och undervisnings anstalter. Oaktad all den brist, som här genast och nog allmänt röjer sig och hvilken brist uti ett fattigt och glest bebodt Land, där Allmogen, på många ställen ganska utmattad genom följderne af krig och missväxter, ryser vid minsta tanke om kostsamme öfverenskommelser, svårligen utan Statens betungande lärer kunna afhjelpas; är det dock icke utan förnöjelse, som Consistorium kan med sanning intyga, att Christendoms kunskapen i Stiftets flesta Församlingar visar sig till alla delar så tillräcklig, så oförfalskad och verksam till Gudsfruktan och Medborgerliga dygders utöfning, som tilläfventyrs å de orter, där Scholor af mångfalldiga benämningar aldra mäst florera. Att ensamt tillskrifva detta Prästerskapets nit, vore kanske öfverdrifvet; dock är det ostridigt, att det i synnerhet inträffar i de Församlingar, där någon utmärkt klok och i lära och lefverne värdig Lärare länge fått lefva och hunnit inplanta och bibehålla hos gemene Man en viss enfalldig ésprit, som dels hotar med dyrt ansvar, dels höljer med skam den Husfader eller Husmoder, hvars Barn och Tjenstefolk stå allt för mycket efter andra i sina Christendoms stycken eller ock i de nödiga och mäst öfliga Slöjder.

Hernösands Consistorium den 11 Maji 1814.

CARL STRIDSBERG OLOF HUSS. OL: LINDAHL

O. FR. FORSBERG. GUST: LUNELL

/Isak Grape

Till Kongl. Uppfostrings-Comitén.

URKUNDEN

1. KYRKIO LAGH brukatt aff gamble praepositis.
   Utg. av Sven Hansson. 1987. Pris: 20 kr.

2. 1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.
   Svaren från landsförsamlingarna i Ångermanland.
   Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.

3. 1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.
   Svaren från landsförsamlingarna i Västerbotten.
   Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.

4. 1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.
   Svaren från landsförsamlingarna i Medelpad.
   Utg. av Daniel Lindmark. 1987. Pris: 30 kr.

5. 1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.
   Svaren från landsförsamlingarna i Jämtland-Härjedalen.
   Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.

6. 1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.
   Svaren från trivial- och stadsskolorna i Västerbotten.
   Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.

7. Ludvig Bergström: ANTECKNINGAR FRÅN MISSIONSRESAN
   BLAND TÅRNA OCH SORSELE LAPPAR SOMMAREN 1880.
   Utg. av Karin Snellman. 1988. Pris: 40 kr.

8. 1812 ÅRS UPPFOSTRINGSKOMMITTÉS ENKÄT.
   Svaren från lappmarksförsamlingarna.
   Utg. av Daniel Lindmark. 1988. Pris: 30 kr.